

**Klage over Dalhoff Larsen & Horneman A/S
for brud på OECD's Retningslinjer for
Multinationale Virksomheder**

Udarbejdet af
Tove Maria Ryding og Martin Futtrup

Marts 2006

Indhold

1. KLAGE OVER DALHOFF LARSEN & HORNEMAN A/S FOR BRUD PÅ OECD'S RETNINGSLINJER FOR MULTINATIONALE VIRKSOMHEDER	4
1.1 KLAGEPUNKTER.....	4
1.2 OM DE INVOLVEREDE PARTER.....	5
1.2.1 <i>Om Dalhoff Larsen & Horneman A/S</i>	5
1.2.2 <i>Om Nepenthes</i>	5
1.3 NEPENTHES' INTERESSE I SAGEN.....	6
1.4 HVORFOR ØNSKES SAGEN REJST VED DET DANSKE KONTAKTPUNKT?.....	6
1.5 OFFENTLIGGØRELSE AF OPLYSNINGER.....	6
1.6 KONTAKT.....	6
2. GENNEMGANG AF KLAGEPUNKTERNE.....	7
2.1 KLAGEPUNKT NR. 1.....	7
2.1.1 <i>Generelle forhold</i>	7
2.1.2 <i>Burma</i>	9
2.1.3 <i>Brasilien</i>	9
2.1.4 <i>Cameroun</i>	9
2.1.5 <i>Liberia</i>	9
2.2 KLAGEPUNKT 2.....	11
2.3 KLAGEPUNKT 3.....	12
2.3.1 <i>Burma</i>	12
2.3.2 <i>Liberia</i>	12
2.4 KLAGEPUNKT 4.....	14
2.5 KLAGEPUNKT 5.....	15
2.5.1 <i>Generelle forhold</i>	15
2.5.2 <i>Brasilien</i>	16
2.5.3 <i>Cameroun</i>	16
2.5.4 <i>Liberia</i>	17
2.6 KLAGEPUNKT 6.....	18
2.6.1 <i>Cameroun</i>	18
2.7 KLAGEPUNKT 7.....	19
2.7.1 <i>Burma</i>	19
2.7.2 <i>Brasilien</i>	20
2.7.3 <i>Cameroun</i>	20
2.7.4 <i>Liberia</i>	20
2.8 KLAGEPUNKT 8.....	22
2.8.1 <i>Generelle forhold</i>	22
2.9 KLAGEPUNKT 9.....	24
2.9.1 <i>Brasilien</i>	24
2.9.2 <i>Liberia</i>	24
2.9.3 <i>Burma</i>	25
2.9.4 <i>DLH's værdigrundlag</i>	25
3.0 BAGGRUND.....	27
3.1 OM DEN INTERNATIONALE TØMMERHANDEL.....	27
3.2 SAMARBEJDSPARTNERES FORPLIGTELSE I FORHOLD TIL RETNINGSLINJERNE.....	29
3.3 GENERELLE FORHOLD OMKRING DLH'S INDKØB AF TRÆ	31

3.4 INDKØB AF TRÆ FRA BURMA	33
3.5 INDKØB AF TRÆ FRA BRASILIEN.....	36
3.6 INDKØB AF TRÆ FRA CAMEROUN.....	37
3.7 INDKØB AF TRÆ FRA LIBERIA.....	38
3.8 VEJEN TIL EN BÆREDYGTIG INTERNATIONAL TØMMERHANDEL.....	43
3.9 OM DLH'S MILJØPOLITIK OG GOOD SUPPLIER PROJECT/PROGRAMME.....	46
3.9.1 <i>Evaluering af Good Supplier Project</i>	47
3.9.2 <i>Kommentarer til DLH's miljøpolitik og 'Good Supplier Project/programme'</i>	48
4.0 ORDLISTE.....	50
5.0 REFERENCER.....	51
6.0 NOTER.....	56

1. Klage over Dalhoff Larsen & Horneman A/S for brud på OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder

Nepenthes ønsker hermed at klage over den multinationale virksomhed Dalhoff Larsen & Horneman A/S for brud på OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder. Sagen ønskes rejst ved det danske kontaktpunkt.

1.1 Klagepunkter

Nepenthes ønsker at klage over virksomheden Dalhoff Larsen & Horneman A/S på grundlag af følgende forhold:

1. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tage tilbørlig hensyn til behovet for at beskytte miljøet og folks sundhed og sikkerhed samt at bidrage til det overordnede mål om en bæredygtig udvikling jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt V¹.
2. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at bidrage til økonomisk, social og miljømæssig fremgang med henblik på at skabe en bæredygtig udvikling jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 1².
3. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at bidrage til afskaffelse af tvangsarbejde og børnearbejde jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt IV, 1³.
4. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at respektere menneskerettighederne for dem, der berøres af deres aktiviteter jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 2².
5. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II².
6. Dalhoff Larsen & Horneman A/S har forsømt at indsamle og vurdere tilstrækkelige og aktuelle oplysninger om de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af deres virksomhed jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt V, 1⁴.
7. Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tilskynde sine leverandører at efterleve Retningslinjernes principper og normer jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 10⁵.

8. Dalhoff Larsen & Horneman A/S anvender handelsmetoder, som er konkurrenceforvridende jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt IX⁶.
9. Dalhoff Larsen & Horneman A/S handler på en måde, som skader samfundets tillid til DLH og tømmerbranchen som helhed jf. hensigten med OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder som beskrevet i forordet punkt 1⁷.

1.2 Om de involverede parter

1.2.1 Om Dalhoff Larsen & Horneman A/S

Den multinationale virksomhed Dalhoff Larsen & Horneman A/S (herefter benævnt DLH) har hovedsæde i Høje Taastrup kommune i Danmark. I starten af 2006 opkøbte DLH virksomheden tt Timber Group, som omsætter for ca. 1.3 milliarder kroner om året (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2006). DLH er verdens største uafhængige forhandler af hårdttræ, og virksomheden havde inden opkøbet af tt Timber Group en årlig omsætning på ca. 5 milliarder kroner (Københavns fondsbørs 2006).

1.2.2 Om Nepenthes

Nepenthes er en dansk interesseorganisation, som blev stiftet i 1983 og har hjemsted i Århus i Danmark.

Foreningens formål er:

- at udbrede kendskabet til verdens skove og sætte fokus på de problemer, som opstår når skovene ødelægges.
- at arbejde for en langsigtet økologisk, socialt og økonomisk bæredygtig udvikling, der bidrager til rationel skovudnyttelse og bevarelse af verdens skove.
- at støtte oprindelige folk og andre folk med tilknytning til verdens skove, herunder støtte deres kulturelle identitet og ret til selvbestemmelse.

(Nepenthes, 2003)

1.3 Nepenthes' interesse i sagen

Denne sag omhandler brud på OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder (herefter kaldt Retningslinjerne) i forbindelse med skovdrift og tømmerhandel. De pågældende brud har ledt til forringelser af naturværdier og miljøforhold samt brud på menneskerettighederne og lokale folks rettigheder i de skovområder, hvorfra tømmeret stammer.

Da Nepenthes er en interesseorganisation, som har til formål at arbejde for bevarelse af verdens skove og støtte befolkninger med tilknytning til skovene, har Nepenthes en væsentlig interesse i denne sag.

1.4 Hvorfor ønskes sagen rejst ved det danske kontaktpunkt?

Denne sag ønskes rejst ved det danske kontaktpunkt, da DLH har hovedsæde i Danmark, og dermed har størst tilknytning til Danmark. En anden årsag til at denne sag bør rejses i Danmark er, at sagen omhandler brud på Retningslinjerne i flere forskellige verdensdele og lande. Såfremt sagen skulle rejses i de lande, hvor de aktiviteter har fundet sted, som har ledt til brud på Retningslinjerne, skulle der rejses sager i flere lande. Nogle af de lande, hvor aktiviteterne er foregået, har ikke tilsluttet sig Retningslinjerne, og det vil således ikke være muligt at rejse en sag i disse lande.

1.5 Offentliggørelse af oplysninger

Alle oplysninger i dette dokument må videregives til interesserede.

1.6 Kontakt

Tove Maria Ryding

Formand for Nepenthes

Tlf. (+45) 28 78 08 83

E-mail: tr@nepenthes.dk

Nepenthes

Odensegade 4B

8100 Århus C

Tlf. (+45) 86 13 52 32

E-mail info@nepenthes.dk

www.nepenthes.dk

2. Gennemgang af klagepunkterne

I det følgende gennemgås hvert enkelt klagepunkt. De forhold omkring DLH's forretningsmetoder, som der refereres til i dette afsnit dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.0 'Baggrund'.

2.1 Klagepunkt nr. 1

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tage tilbørlig hensyn til behovet for at beskytte miljøet og folks sundhed og sikkerhed samt at bidrage til det overordnede mål om en bæredygtig udvikling jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt V¹.

Retningslinjernes punkt V¹ siger:

"Virksomhederne bør, indenfor rammen af love, forskrifter og administrativ praksis i de lande, hvor de driver virksomhed og under henvisning til aktuelle internationale aftaler, principper, mål og standarder, tage tilbørlig hensyn til behovet for at beskytte miljøet og folks sundhed og sikkerhed og i det hele taget drive deres virksomhed på en sådan måde, at der bidrages til det overordnede mål om bæredygtig udvikling."

Som det beskrives i afsnit 3.1 'Om den internationale tømmerhandel' har ulovlig tømmerhandel generelt store økonomiske, sociale og miljømæssige konsekvenser for de lande, hvor hugsten foregår, og handlen er derfor en forhindring for en bæredygtig udvikling. Ligeledes er handel med tømmer, som forårsager eller finansierer konflikter i oprindelseslandet, en forhindring for bæredygtig udvikling.

2.1.1 Generelle forhold

I afsnit 3.3 'Generelle forhold omkring DLH's indkøb af træ' gennemgås og dokumenteres det, hvordan DLH indkøber tømmer i en lang række lande, hvor konflikter og ulovlig tømmerhandel er hyppigt forekommende. Til trods for at der i disse lande er en stor risiko for at aftage træ, som er ulovligt fremskaffet eller forbundet med konflikter, sikrer DLH sig ikke imod dette. DLH ønsker ikke at opsætte en tidsfrist for, hvornår man vil være i stand til at sikre sig imod handel med ulovligt træ, hvilket fremgår af DLH's miljøpolitik, hvor man skriver:

"Det næste trin mod bæredygtighed er at verificere den legale oprindelse af træet (normalt ved en 3. parts verificering), men det er stadig for tidligt at opsætte konkrete mål og tidsfrister herfor."
(Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004).

I afsnit 3.2 *'Samarbejdspartneres forpligtelser i forhold til Retningslinjerne'* redegøres for det ansvar, DLH har i forhold til en situation, hvor DLH er eller burde være vidende om, at der er betydelig sandsynlighed for, at en leverandør af tømmer til virksomheden begår brud på Retningslinjerne i forbindelse med fremskaffelse af tømmeret.

Når DLH handler i regioner med hyppige forekomster af ulovlig tømmerhandel uden at sikre sig imod handel med ulovligt tømmer, er der en stor risiko for, at virksomheden aftager ulovligt tømmer. Herved bidrager DLH ikke til at skabe en bæredygtig udvikling men derimod til en negativ økonomisk, social og miljømæssig udvikling. DLH handler dermed i strid med Retningslinjernes punkt V.

Burma, Brasilien, Cameroun og Liberia er eksempler på lande, hvor forekomsten af ulovlig tømmerhandel er eller for nylig har været omfattende. I disse lande har Nepenthes særlig indgående kendskab til, hvorledes DLH har aftaget og i nogle tilfælde fortsat aftager tømmer, til trods for at virksomheden er vel vidende om, at der er stor sandsynlighed for, at tømmeret er fremskaffet gennem brud på Retningslinjerne. Problematikkerne omkring disse lande er kort opridset herunder men dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnittene 3.4 *'Indkøb af træ fra Burma'*, 3.5 *'Indkøb af træ fra Brasilien'*, 3.6 *'Indkøb af træ fra Cameroun'* og 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'*. Disse lande udgør konkrete eksempler på, at DLH har handlet i strid med Retningslinjerne, men de udgør samtidig eksempler på de generelle problemer, der er forbundet med DLH's forretningsmetoder.

Med hensyn til handel med tømmer, som er forbundet med konflikter, så fremgår det af DLH's etiske værdier, at virksomheden ikke accepterer, at leverandører eller virksomheden selv bidrager til grove menneskerettighedskrænkelser (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret b). Dette ændrer imidlertid ikke på, at virksomheden har aftaget træ, som med stor sandsynlighed forårsagede og finansierede konflikter i Liberia, og fortsat aftager træ, som med stor sandsynlighed forårsager og finansierer konflikter i Burma. Dette er ligeledes i strid med Retningslinjernes punkt V.

Problemstillingerne omkring Burma og Liberia opridses kort herunder, men dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.4 *'Indkøb af træ fra Burma'* og afsnit 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'*.

2.1.2 Burma

De omfattende skovødelæggelser, som forekommer overalt i Burma, modvirker en bæredygtig udvikling. Ligeledes står den fortsatte konfliktsituation i landet som hindring for udviklingen. Når DLH aftager tømmer, som med stor sandsynlighed finansierer og forårsager konflikter, eller tømmer som stammer fra ulovlig eller destruktiv skovhugst, medvirker DLH til at forringe mulighederne for økonomisk, social og miljømæssig fremgang i Burma. Herved handler DLH i strid med Retningslinjernes punkt V. (Se afsnit 3.4 *'Indkøb af træ fra Burma'* for dokumentation og detaljeret gennemgang)

2.1.3 Brasilien

Det er altid svært at afgøre det præcise omfang af den ulovlige handel i et land. Dog er der enighed om, ulovlig hugst er meget udbredt i Amazonas i Brasilien⁸. Eftersom DLH i Brasilien ofte har valgt at aftage træ fra leverandører, der tidligere er afsløret i ulovligheder, må risikoen for at aftage ulovligt tømmer i DLH's tilfælde formodes at være ekstra høj. (Se afsnit 3.5 *'Indkøb af træ fra Brasilien'* for dokumentation og detaljeret gennemgang)

Også i Brasilien gælder det, at DLH ved at aftage træ, som med stor sandsynlighed er ulovligt, forsømmer at bidrage til at skabe en bæredygtig udvikling og tværtimod medvirker til en negativ økonomisk, social og miljømæssig udvikling, hvilket er i strid med Retningslinjernes punkt V.

2.1.4 Cameroun

I Cameroun fortsatte DLH samhandlen med en leverandør, som adskillige gange var blevet afsløret i ulovlig tømmerhandel og tillige havde udtalt, at han ikke havde intentioner om at overholde loven. (Se afsnit 3.6 *'Indkøb af træ fra Cameroun'* for dokumentation og detaljeret gennemgang)

Også i dette tilfælde handlede DLH i strid med Retningslinjernes punkt V.

2.1.5 Liberia

I den periode hvor DLH handlede med tømmerfirmaet OTC, forårsagede OTC's skovhugst stor skade på Liberias natur og miljø, hvilket blev dokumenteret i adskillige rapporter⁹. Tilsvarende var det veldokumenteret, at OTC nogle steder bedrev ulovlig tømmerhugst og desuden anvendte indtægt fra tømmerhandlen til at finansiere dannelse af militser og til indkøb af våben. Der var med andre ord tale om handel med ulovligt tømmer samtidig med at handlen var med til at bidrage til

urolighederne i regionen. (Se afsnit 3.7 '*Indkøb af træ fra Liberia*' for dokumentation og detaljeret gennemgang)

DLH valgte trods viden om dette at fortsætte samhandelen med OTC, og forsømte sit ansvar at bidrage til fremgang og bæredygtig udvikling. Dette er ligeledes i strid med Retningslinjernes punkt V.

2.2 Klagepunkt 2

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at bidrage til økonomisk, social og miljømæssig fremgang med henblik på at skabe en bæredygtig udvikling jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 1².

Retningslinjernes punkt II² siger:

"Virksomhederne bør tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed og tage hensyn til andre interessenters synspunkter. I denne sammenhæng bør virksomhederne:

- 1. bidrage til økonomisk, social og miljømæssig fremgang med henblik på at skabe en bæredygtig udvikling,*
- 2. ..."*

De forretningsmetoder som gennemgås under klagepunkt 1 er ligeledes i strid med Retningslinjernes punkt II, 1².

2.3 Klagepunkt 3

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at bidrage til afskaffelse af tvangsarbejde og børnearbejde jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt IV, 1³.

Retningslinjernes punkt IV, 1³ siger:

”[Virksomhederne bør, i overensstemmelse med gældende love og forskrifter og gældende praksis med hensyn til beskæftigelse og relationerne på arbejdsmarkedet:]

- a) (...)
- b) *bidrage til effektiv afskaffelse af børnearbejde,*
- c) *bidrage til afskaffelse af alle former for tvangsarbejde,*
- d) (...)

2.3.1 Burma

I Burma er der igennem flere år rapporteret hyppige forekomster af tvangsarbejde og andre brud på menneskerettighederne. Tvangsarbejde og brud på menneskerettighederne forekommer også i forbindelse med tømmerindustriens aktiviteter, herunder i forbindelse med skovhugst og byggeri af tømmerveje. Tilfælde af tvangsarbejde omfatter også episoder, hvor børn er blevet tvunget til at arbejde.

Ved fortsat at aftage tømmer fra Burmas tømmerindustri uden at kunne sikre sig imod handel med tømmer, som er fremskaffet via tvunget børnearbejde, tvangsarbejde eller andre brud på menneskerettighederne, har DLH forsømt at bidrage til at afskaffe tvangs- og børnearbejde og samtidig forsømt at respektere menneskerettighederne for dem, der berøres af deres aktiviteter. Dermed har DLH handlet i strid med Retningslinjernes punkt IV, 1.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Burma dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.4 'Indkøb af træ fra Burma'.

DLH's medansvar i forbindelse med, at virksomhedens leverandører handler i strid med Retningslinjerne, er beskrevet i afsnit 3.2 'Samarbejdspartneres forpligtelser i forhold til Retningslinjerne'.

2.3.2 Liberia

I forbindelse med virksomheden OTC's skovhugst blev der jævnligt begået brud på menneskerettighederne, blandt andet blev der i nogle tilfælde anvendt tvangsarbejde. På trods af at

dette blev dokumenteret i adskillige rapporter¹⁰, fortsatte DLH med at samarbejde med OTC. Derfor forsømte DLH at bidrage til at afskaffe tvangsarbejde samt at respektere menneskerettighederne for dem, der berørtes af virksomhedens aktiviteter. Dermed handlede DLH i strid med Retningslinjernes punkt IV, 1.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Liberia dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'*.

DLH's medansvar i forbindelse med, at virksomhedens leverandører handler i strid med Retningslinjerne, er beskrevet i afsnit 3.2 *'Samarbejdspartneres forpligtelser i forhold til Retningslinjerne'*.

2.4 Klagepunkt 4

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at respektere menneskerettighederne for dem, der berøres af deres aktiviteter jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 2².

Retningslinjernes punkt II, 2² siger:

"Virksomhederne bør tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed og tage hensyn til andre interessenters synspunkter. I denne sammenhæng bør virksomhederne:

1. (...),
2. respektere menneskerettighederne for dem, der berøres af deres aktiviteter i overensstemmelse med værtsregeringernes internationale forpligtelser,
3. (...)"

De forretningsmetoder som gennemgås under klagepunkt 3 er ligeledes i strid med Retningslinjernes punkt II, 2².

2.5 Klagepunkt 5

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II².

Retningslinjernes punkt II 'Generelle politiske retningslinjer' siger:

"Virksomhederne bør tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed..."

Handel med tømmer, som er fremskaffet ulovligt i oprindelseslandet, må generelt anses for værende i strid med det pågældende lands politik, sådan som denne er formuleret i lovgivningen.

2.5.1 Generelle forhold

I afsnit 3.3 '*Generelle forhold omkring DLH's indkøb af træ*' gennemgås og dokumenteres det, hvordan DLH indkøber tømmer i en lang række lande, hvor ulovlig tømmerhandel er hyppigt forekommende. Til trods for dette sikrer DLH sig ikke imod handel med træ, som er ulovligt fremskaffet, og DLH ønsker heller ikke at opsætte en tidsfrist for, hvornår man vil være i stand til dette. Det fremgår af DLH's miljøpolitik, hvor man skriver:

"Det næste trin mod bæredygtighed er at verificere den legale oprindelse af træet (normalt ved en 3. parts verificering), men det er stadig for tidligt at opsætte konkrete mål og tidsfrister herfor."

(Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004)

I afsnit 3.2 '*Samarbejdspartneres forpligtelser i forhold til Retningslinjerne*' redegøres for det ansvar, DLH har i forhold til en situation, hvor DLH er eller burde være vidende om, at det er betydelig sandsynlighed for, at en leverandør af tømmer begår brud på Retningslinjerne i forbindelse med fremskaffelse af tømmeret.

Når DLH handler i regioner med hyppige forekomster af ulovlig tømmerhandel uden at sikre sig imod handel med ulovligt tømmer, er der en stor risiko for, at virksomheden aftager ulovligt tømmer. Herved forsømmer DLH at tage hensyn til den fastlagte politik i de lande, hvor de driver virksomhed. DLH handler dermed i strid med Retningslinjernes punkt II.

Brasilien, Cameroun og Liberia er eksempler på lande, hvor forekomsten af ulovlig tømmerhandel er eller for nylig har været omfattende. I disse lande har Nepenthes særlig indgående kendskab til,

hvorledes DLH har aftaget og i nogle tilfælde fortsat aftager tømmer, til trods for at virksomheden er vel vidende om, at der er hertil stor sandsynlighed for, at tømmeret er fremskaffet gennem brud på Retningslinjerne. Disse lande udgør således konkrete eksempler på, at DLH har handlet i strid med Retningslinjerne, men de udgør samtidig eksempler på de generelle problemer, der er forbundet med DLH's forretningsmetoder. Problematikkerne omkring disse lande er kort opridset herunder men dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnittene 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*', 3.6 '*Indkøb af træ fra Cameroun*' og 3.7 '*Indkøb af træ fra Liberia*'.

Også i Burma er ulovlig tømmerhugst udbredt. Men da der generelt hersker tvivl om, hvorvidt militærjuntaen i Burma kan betragtes som værende lovlig, er Burma udeladt i denne sammenhæng.

2.5.2 Brasilien

Det er altid svært at afgøre det præcise omfang af den ulovlige handel i et land. Dog er der enighed om, at ulovlig hugst er meget udbredt i Amazonas i Brasilien¹¹. Eftersom DLH i Brasilien ofte har valgt at aftage træ fra leverandører, der tidligere er afsløret i ulovligheder, må risikoen for at aftage ulovligt tømmer i DLH's tilfælde formodes at være ekstra høj.

Skovlovgivningen i Brasilien er udtryk for regeringens fastlagte politik i forhold til beskyttelse af landets skove. Ved at aftage træ, som med stor sandsynlighed er fældet i strid med landets skovlovgivning, tager DLH ikke hensyn til den fastlagte politik i Brasilien og handler dermed i strid med Retningslinjernes punkt II.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Brasilien dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*'.

2.5.3 Cameroun

I Cameroun fortsatte DLH samhandlen med en leverandør, som adskillige gange var blevet afsløret i ulovlig tømmerhandel og tillige havde udtalt, at han ikke havde intentioner om at overholde loven. Skovlovgivningen i Cameroun, herunder de fastsatte begrænsninger for hvor meget skov der må fældes, er et udtryk for regeringens fastlagte politik i forhold til beskyttelse af landets skove. Ved at aftage træ, som med stor sandsynlighed var fældet i strid med landets skovlovgivning, tog DLH ikke hensyn til den fastlagte politik i Cameroun, og handlede dermed i strid med Retningslinjernes punkt II.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Cameroun dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.6 '*Indkøb af træ fra Cameroun*'.

2.5.4 Liberia

Skovlovgivningen i Liberia, herunder de fastsatte begrænsninger for, hvor meget skov der må fældes, er udtryk for regeringens fastlagte politik i forhold til beskyttelse af landets skove. Ved at aftage træ som med stor sandsynlighed var fældet i strid med landets skovlovgivning, tog DLH ikke hensyn til den fastlagte politik i Liberia, og handlede dermed i strid med Retningslinjernes punkt II. Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Liberia dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'*.

2.6 Klagepunkt 6

Dalhoff Larsen & Horneman A/S har forsømt at indsamle og vurdere tilstrækkelige og aktuelle oplysninger om de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af deres virksomhed jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt V, 1⁴.

Retningslinjernes punkt V, 1 siger:

”[Selskaberne bør særligt:] oprette og anvende et miljøforvaltningssystem passende for virksomheden, med blandt andet:

- a) indsamling og vurdering af tilstrækkelige og aktuelle oplysninger om de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af deres virksomhed.*
- b)”*

2.6.1 Cameroun

I udsendelsen *'De Danske Tømmermænd'* (DR Dokumentar, 2002) dokumenteres det, at DLH ifølge eget udsagn ikke havde kendskab til, at Hazim Gruppen i adskillige tilfælde var anklaget for ulovlig hugst og handel med tømmer. Oplysningerne om Hazim Gruppens problemer med overholdelse af lovgivningen var dog let tilgængelige, samt centrale for DLH i henhold til virksomhedens pligt til at vurdere de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af virksomhedens aktiviteter.

DLH havde dermed ikke formået at indsamle tilstrækkelige og aktuelle oplysninger om deres leverandørs aktiviteter og dermed om følgerne af DLH's virksomhed. DLH har derfor handlet i strid med Retningslinjernes punkt V, 1.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Cameroun dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.6 *'Indkøb af træ fra Cameroun'*.

2.7 Klagepunkt 7

Dalhoff Larsen & Horneman A/S forsømmer at tilskynde sine leverandører at efterleve Retningslinjernes principper og normer jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt II, 10⁵.

I henhold til Retningslinjernes afsnit II 'Generelle politiske retningslinjer', punkt 10 bør virksomhederne: *"hvordan det er praktisk muligt opmuntre forretningspartnere, herunder leverandører og underleverandører, til at følge principper for forretningsførelse som er i overensstemmelse med Retningslinjerne,"* I vejledningen om Retningslinjerne skrives om samme emne under afsnittet 'Overordnede principper'¹²:

"Blandt de hovedområder, hvor virksomheder kan udvise god adfærd, nævnes hensynet til (...) at tilskynde samarbejdspartnere til også at efterleve Retningslinjernes normer for god adfærd."

Dette indebærer, at virksomheden er forpligtet til at oplyse sine leverandører om Retningslinjernes principper og normer samt aktivt at bidrage til at sikre at leverandører efterlever disse. Såfremt virksomhedens leverandører groft forsømmer at efterleve Retningslinjernes principper og normer, bør virksomheden drage konsekvenser af dette og sikre, at virksomheden ikke længere er involveret i disse brud på Retningslinjerne gennem samhandel med pågældende leverandør.

DLH har i flere år hævdet, at virksomheden aktivt arbejder for at påvirke sine leverandører til at drive bæredygtigt skovbrug¹³. Dette stemmer imidlertid ikke overens med, at DLH i flere tilfælde og igennem længere tid har fortsat samhandel med leverandører, der gentagne gange med DLH's viden herom har begået grove brud på Retningslinjernes forskrifter.

Nedenstående gennemgås flere offentligt kendte tilfælde, hvor DLH har fortsat samhandelen med leverandører, som igennem længere tid har forbrudt sig imod Retningslinjerne.

2.7.1 Burma

DLH har igennem flere år fortsat samhandelen med Burma, til trods for at tømmerhandel i Burma foregår på en måde, der er i strid med Retningslinjernes bestemmelser. DLH er flere gange blevet gjort opmærksom på de kritisable forhold i Burma¹⁴.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Burma dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.4 'Indkøb af træ fra Burma'.

2.7.2 Brasilien

DLH fortsatte samhandelen med virksomheden Jatoba til trods for, at DLH ifølge eget udsagn var opmærksomme på, at Jatoba flere gange havde brudt lovgivningen i Brasilien og dermed handlet i strid med Retningslinjerne. DLH har desuden handlet med adskillige andre leverandører, som tidligere havde forbrudt sig imod den brasilianske lovgivning. Ved flere lejligheder er DLH blevet gjort opmærksom på, at deres leverandører i Brasilien var problematiske¹⁵.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Brasilien dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*'.

2.7.3 Cameroun

I forbindelse med udsendelsen '*De danske tømmere*' (DR Dokumentar, 2002) blev DLH gjort opmærksom på, at virksomhedens leverandør Hazim Hazim Chehade havde tilkendegivet, at han ikke fandt det muligt at tjene penge uden at bryde lovgivningen i Cameroun. DLH valgte til trods for dette at fortsætte samhandlen med leverandøren.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Cameroun dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.6 '*Indkøb af træ fra Cameroun*'.

2.7.4 Liberia

DLH fortsatte samhandelen med virksomheden OTC til trods for, at DLH flere gange blev gjort opmærksom på, at virksomheden drev forretning på en måde, som på mange punkter var i strid med Retningslinjerne¹⁶.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Liberia dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.7 '*Indkøb af træ fra Liberia*'.

I tilfælde af at DLH har forsøgt at oplyse ovenstående leverandører om Retningslinjernes principper og normer samt opfordre til at leverandørerne efterlever disse, har dette arbejde tydeligvis været forgæves. Leverandørerne har igennem længere tid fortsat med at drive virksomhed på en måde, som har indebåret overtrædelse af Retningslinjernes bestemmelser. Disse overtrædelser har i alle fire tilfælde været så grove og tillige fundet sted gentagne gange over så lang en periode, at DLH ikke i henhold til virksomhedens pligt til at tilskynde leverandører til at følge Retningslinjerne kan forsvare at have fortsat samhandelen med leverandørerne.

DLH har således handlet i strid med Retningslinjernes punkt II.10 ved at undlade at tilskynde leverandørerne til at efterleve Retningslinjerne og ved at fortsætte samhandelen med leverandørerne til trods for, at eventuelle opfordringer til at efterleve Retningslinjerne har været forgæves.

2.8 Klagepunkt 8

Dalhoff Larsen & Horneman A/S anvender handelsmetoder, som er konkurrenceforvridende jf. OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder punkt IX⁶.

Retningslinjernes punkt IX siger:

"Virksomhederne bør, indenfor rammen af gældende love og forskrifter, udøve deres aktiviteter på en konkurrencemæssig måde..."

2.8.1 Generelle forhold

I afsnit 3.3 'Generelle forhold omkring DLH's indkøb af træ' gennemgås og dokumenteres det, hvordan DLH indkøber tømmer i en lang række lande, hvor ulovlig tømmerhandel er hyppigt forekommende. Til trods for at der i disse lande er en stor risiko for at aftage træ, som er ulovligt fremskaffet, sikrer DLH sig ikke imod dette. DLH ønsker ikke at opsætte en tidsfrist for, hvornår man vil være i stand til at sikre sig imod handel med ulovligt træ, hvilket fremgår af DLH's miljøpolitik, hvor man skriver:

"Det næste trin mod bæredygtighed er at verificere den legale oprindelse af træet (normalt ved en 3. parts verificering), men det er stadig for tidligt at opsætte konkrete mål og tidsfrister herfor."
(Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004)

Når DLH handler i regioner med hyppige forekomster af ulovlig tømmerhandel uden at sikre sig imod handel med ulovligt tømmer, er der en stor risiko for, at virksomheden aftager ulovligt tømmer.

Ved at aftage ulovligt tømmer handler DLH i strid med Retningslinjernes punkt IX. Dette skyldes at DLH's virksomhed er konkurrenceforvridende i forhold til virksomheder, der udelukkende køber lovligt tømmer. Som det nævnes i afsnit 3.1 'Om den internationale tømmerhandel' sælges ulovligt tømmer nemlig ofte billigere end lovligt tømmer og det ulovlige tømmer har i visse tilfælde tillige en bedre kvalitet end lovligt træ. Mere information om den ulovlige tømmerhandels konsekvenser for den lovlige tømmerhandel findes i rapporterne 'A conflict of interests' (Global Witness 2003), *"Illegal" Logging and Global Wood Markets: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry* (Seneca Creek Associates, 2004) og 'Law Compliance in the Forestry Sector' (Contreas-Hermosilla, Arnoldo, 2002). I sidstnævnte rapport gennemgås desuden, hvordan ulovligt

tømmer, som sælges med højere profit, er med til at udkonkurrere det tømmer på markedet, som er udvundet ved bæredygtig skovdrift.

2.9 Klagepunkt 9

Dalhoff Larsen & Horneman A/S handler på en måde, som skader samfundets tillid til DLH og tømmerbranchen som helhed jf. hensigten med OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder som beskrevet i forordet punkt 1⁷.

Om formålet med Retningslinjerne står der skrevet:

"Retningslinjerne har til hensigt (...) at styrke grundlaget for gensidig tillid mellem virksomhederne og samfundet, hvor de driver virksomhed, ..."

I dette afsnit gennemgås, hvordan DLH's udmeldinger til offentligheden om virksomhedens aktiviteter og handelsmetoder i flere tilfælde har været vildledende eller direkte i strid med sandheden.

Dette skader samfundets tillid til DLH og til tømmerbranchen som helhed.

Eftersom DLH's handlinger skader samfundets tillid til virksomheden og tømmerbranchen, handler DLH i strid med Retningslinjernes formål.

Nedenstående er på, at DLH's udmeldinger til offentligheden har været vildledende eller direkte usande. Eksemplerne omfatter situationer i forbindelse med DLH's indkøb af træ fra Brasilien, Liberia og Burma samt generelle forhold omkring DLH's værdigrundlag.

2.9.1 Brasilien

Som beskrevet i afsnit 3.5 *'Indkøb af træ fra Brasilien'* påstod DLH i udsendelsen *'De Danske Tømmermænd'* (DR Dokumentar, 2002), at man ikke længere samarbejdede med virksomheden Jatoba i Brasilien. Dette viste sig at være usandt.

2.9.2 Liberia

Som beskrevet i afsnit 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'* meddelte DLH i 2001, at man ville trække sig ud af Liberia på grund af, at leverandørerne ikke overholdt menneskerettighederne og drev destruktiv skovdrift. Mindre end et år senere begyndte DLH igen at købe træ fra samme leverandør i Liberia. I den forbindelse afgav man flere vildledende informationer og påstod bl.a., at der ikke længere var noget, der tydede på, at virksomhedens forretningsmetoder var problematiske. Dette var vildledende, eftersom anklagerne imod leverandøren ikke var blevet afvist, men derimod

bestyrkede. DLH's håndtering af denne sag kan tolkes som et forsøg på at vildlede offentligheden, ved at indstille samarbejdet indtil offentligheden ikke længere var opmærksom på sagen. Formålet med dette skulle være at fremstå som en mere ansvarlig virksomhed, end hvad tilfældet er.

Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Liberia dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.7 *'Indkøb af træ fra Liberia'*.

2.9.3 Burma

Som beskrevet i afsnit 3.4 *'Indkøb af træ fra Burma'* annoncerede DLH i 2001, at man havde planlagt gradvist at trække sig ud af Burma ved at skære handlen ned med 10 % om året. Senere viste det sig, at DLH havde valgt at fravige planen og i stedet for fastfryse indkøbene fra Burma på det niveau, som handlen var på i 2002. DLH's håndtering af denne sag kan tolkes som et forsøg på at vildlede offentligheden. Formålet med dette skulle være at fremstå som en mere ansvarlig virksomhed, end hvad tilfældet er.

I januar 2006 opkøbte DLH virksomheden tt Timber Group, som også årligt indkøber en væsentlig mængde tømmer fra Burma. Dermed øgede DLH sit indkøb af tømmer fra Burma, og virksomheden har ifølge eget udsagn ikke taget stilling til, hvorvidt indkøbet igen skal reduceres til 2002-niveau. Problematikken omkring DLH's indkøb af træ fra Burma dokumenteres og gennemgås i detaljer i afsnit 3.4 *'Indkøb af træ fra Burma'*.

2.9.4 DLH's værdigrundlag

I det følgende illustreres, hvordan DLH forsøger at skabe sig et image som et miljøbevidst og hensynsfuldt firma, der tager et samfundsmæssigt ansvar. Dette image sammenlignes med DLH's konkrete ageren i forskellige sammenhænge.

Som det fremgår af eksemplerne nedenfor, er der i flere tilfælde stor uoverensstemmelse mellem DLH's officielle værdigrundlag og DLH's handlinger. Disse uoverensstemmelser mindsker samfundets tillid til DLH og til tømmerbranchen som helhed.

Miljømæssige værdier

DLH skriver i sit værdigrundlag om sine miljømæssige værdier:

"Desuden tager vi vor samfundsmæssige rolle i bevarelsen af verdens skove alvorligt, fordi skovene har en række positive miljøværdier, som vi vil være med til at værne om." (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret).

DLH's ageren i forbindelse med indkøb i Burma, Brasilien, Cameroun og Liberia, som dokumenteret og beskrevet i afsnit 3.4, 3.5, 3.6 og 3.7 strider imod ovennævnte værdier. I disse sager forsømmer DLH at tage sin samfundsmæssige rolle i bevarelsen af verdens skove alvorligt og vælger at fortsætte samhandelen med leverandører, som begår grove skovødelæggelser, både lovlige og ulovlige.

Menneskerettigheder

DLH giver udtryk for, at man lægger vægt på og respekterer menneskerettighederne. I sit værdigrundlag opstiller DLH en række krav til leverandører såvel som DLH selv. Et af kravene lyder :

"Leverandører, der opererer i konfliktområder, har et særligt ansvar for ikke at bidrage til grove menneskerettighedskrænkelser"

DLH skriver desuden, at virksomheden kræver af sine leverandører, at disse ikke anvender tvangsarbejde. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret b)

DLH's ageren i de tilfælde, der nævnes herunder, strider imod disse værdier.

Indkøb af træ fra Burma

I Burma begås der omfattende brud på menneskerettighederne, og tvangsarbejde er vidt udbredt ikke mindst i forbindelse med skovdrift og tømmertransport. DLH har gennem flere år fortsat samhandlen med Burma, til trods for at man ikke har mulighed for at sikre sig imod grove brud på menneskerettighederne. Forholdene omkring DLH's indkøb af træ fra Burma dokumenteres og gennemgås i afsnit 3.4 '*Indkøb af træ fra Burma*'.

Indkøb af træ fra Liberia

Virksomheden OTC, som var DLH's leverandør i Liberia, gjorde sig skyldig både i brug af tvangsarbejde og andre brud på menneskerettighederne, hvilket DLH gentagne gange blev gjort opmærksom på. Trods dette valgte DLH at fortsætte samhandelen med OTC.

Forholdene omkring DLH's samhandel med Liberia dokumenteres og gennemgås i afsnit 3.7 '*Indkøb af træ fra Liberia*'.

3.0 Baggrund

3.1 Om den internationale tømmerhandel

Verdens skove har umådelig stor betydning for verdens plante- og dyreliv samt de millioner af mennesker, der lever i skovområder og dagligt er afhængige af skovens produkter for at kunne overleve. Derfor er en langsigtet og bæredygtig udnyttelse af skovene en forudsætning for en bæredygtig udvikling i verdens skovlande.

Desværre er store dele af den internationale tømmerhandel i dag baseret på overudnyttelse af verdens skovressourcer, og handlen er tillige plaget af ulovlige forretningsmetoder. I nogle lande ses desuden klare sammenhænge mellem tømmerhandel og lokale eller regionale væbnede konflikter.

DLH er verdens største uafhængige forhandler af hårdtræ (Københavns fondsbørs, 2006), og virksomhedens handlinger har derfor stor betydning for udviklingen i tømmerbranchen og i verdens skove.

Ulovlig tømmerhandel er vidt udbredt på verdensplan, og i nogle lande vurderes det, at den ulovlige handel overgår den lovlige i omfang (Contreas-Hermosilla, Arnoldo 2002). Der findes i dag ingen international lov imod, at virksomheder aftager tømmer, som er fremskaffet via brud på national lovgivning.

På det internationale marked mindskes priserne på tømmer mærkbart af, at handlen med ulovligt træ er så omfattende. Årsagen er, at ulovligt tømmer ofte sælges betydeligt billigere end det lovlige. (Seneca Creek Associates, LLC, Wood Resources International, LLC, 2004; Contreas-Hermosilla, Arnoldo, 2002)

I forbindelse med tyveri af tømmer er der i nogle lande en tendens til, at det er det træ, der har bedst kvalitet, som bliver fældet og forhandlet ulovligt. Derfor vil det ulovlige tømmer i nogle tilfælde være det tømmer på markedet, der har den bedste kvalitet.¹⁷

Indkøbere af tømmer vil derfor i mange tilfælde have et incitament til at købe ulovligt tømmer frem for lovligt tømmer, såfremt virksomheden udelukkende vælger træ på baggrund af pris og kvalitet. I konfliktområder med adgang til værdifulde skovområder findes der flere eksempler på, at tømmerhandelen har medvirket til at forlænge konflikten.¹⁸ Dette er f.eks. sket ved, at tømmeret har skabt store indkomster til de involverede parter, som derved har kunnet finansiere de udgifter, der er

forbundet med konflikten så som f.eks. udgifter til indkøb af våben. Adgang til tømmerressourcer har desuden i nogle tilfælde været selve baggrunden for konflikter¹⁹.

Skovens ødelæggelse bevirker, at lokale befolkninger mister deres livsgrundlag, og skaber desuden mange steder øget risiko for lokale klimaforstyrrelser, oversvømmelser, jordskred og sygdomsudbrud. I nogle skovlande ignoreres oprindelige og lokale folks rettigheder, og skove fældes, uden at indkomsten kommer den lokale befolkning til gode. I kampen om skovens ressourcer er det således ofte de fattige og lokale befolkningsgrupper, der bliver taberne. (Contreas-Hermosilla, Arnoldo, 2002; Island Press, 2005)

De store skovødelæggelser bevirker, at dyr og planter bliver udryddet i takt med, at deres levesteder forsvinder. Når skovområder ”åbnes”, ved at tømmerveje etableres gennem de ellers lukkede skovområder, ses det ofte at jagten på skovens vilde dyr, det såkaldte bushmeat, øges markant.²⁰ Derved medvirker tømmerhugsten til at true især skovens store dyr så som aber og andre pattedyr. (Island Press, 2005)

Den del af tømmerhandlen som er ulovlig, har desuden store økonomiske konsekvenser for de lande, hvor hugsten foregår. OECD vurderede i 2001, at værdien af den ulovlige handel med skovprodukter hvert år var omkring 150 milliarder Euro (OECD, 2001). I 2002 vurderede Verdensbanken, at ulovlig tømmerhandel kostede tømmerproducerende landes regeringer 10-15 milliarder Euro om året i tabt indkomst. (The World Bank Group, 2002).

Den ulovlige tømmerhandel indebærer ofte meget alvorlig skade på skovene og miljøet, og medvirker til at f.eks. nationalparker ødelægges. Ofte er hugsten også en trussel imod lokale folks sundhed og sikkerhed, i og med at det lokale miljø ødelægges, hvilket f.eks. kan resultere i mudderskred samt at vandforsyningen ødelægges. Den ulovlige tømmerhandel ledsages derudover ofte af anden organiseret kriminalitet. (Commission of the European Communities, 2004)

3.2 Samarbejdspartners forpligtelser i forhold til Retningslinjerne

Når en multinational virksomhed aftager en vare fra en leverandør, som har fremskaffet pågældende vare ved at handle i strid med Retningslinjerne, handler den multinationale virksomhed også i strid med Retningslinjerne, såfremt virksomheden er vidende om eller bør være vidende om, at der er foregået et brud på Retningslinjerne i forbindelse med fremskaffelsen af pågældende vare.

Der er flere argumenter for, at multinationale virksomheder har et medansvar for sine leverandørers brud på Retningslinjernes principper og normer, såfremt den multinationale virksomhed er vidende om, at dette foregår.

Om Retningslinjernes hensigt står skrevet i afsnittet 'Forord' punkt 1⁷:

"Retningslinjerne har til hensigt at sikre, at virksomhederne handler i overensstemmelse med regeringernes politik, at styrke grundlaget for gensidig tillid mellem virksomhederne og samfundet, hvor de driver virksomhed, at søge at forbedre klimaet for udenlandske investeringer og at højne de multinationale virksomheders bidrag til en bæredygtig udvikling."

En multinational virksomhed der bevidst aftager varer, som en leverandør har fremskaffet ved at handle i strid med Retningslinjerne, kan bidrage til at svække den gensidige tillid mellem virksomheden og samfundet, og ligeledes være med til at hindre en bæredygtig udvikling. Ofte vil det også være i strid med regeringers politik at aftage varer, som er fremskaffet ved at leverandøren har brudt Retningslinjernes principper og normer.

Hvis Retningslinjerne skal fungere efter hensigten, må den multinationale virksomhed således have et medansvar.

Såfremt den multinationale virksomhed ikke har et medansvar for leverandørernes åbenlyse brud på Retningslinjerne, kan der i tilfælde, hvor der er en økonomisk fordel ved dette, opstå et incitament til netop at handle med leverandører, der bryder Retningslinjerne.

Der vil ofte i tømmerbranchen være en økonomisk fordel forbundet med at handle på måder, som er i strid med Retningslinjerne. Dette gælder ikke mindst i forbindelse med indkøb af ulovligt tømmer (se afsnit 3.1 'Om den internationale tømmerhandel').

Multinationale virksomheder vil ligeledes bevidst kunne omgå Retningslinjerne ved at henlægge de arbejdsopgaver, der indebærer brud på Retningslinjerne, til nationale datterselskaber eller konsulentvirksomheder, som ikke er multinationale og derved ikke er omfattet af Retningslinjernes bestemmelser.

I tilfælde hvor det er konstateret, at en leverandør tidligere har handlet på måder, som er i strid med Retningslinjerne, bør den multinationale virksomhed udvise særlig agtpågivenhed, da der er en stor risiko for, at leverandøren begår brud på Retningslinjerne igen. Den multinationale virksomhed handler i strid med Retningslinjerne, såfremt den fortsætter et samarbejde med leverandøren, til trods for at der er anledning til at tro, at varerne endnu engang er fremskaffet på en måde, der er i strid med Retningslinjerne.

Der kan f.eks. være tale om tilfælde, hvor en leverandør gentagne gange er dømt for handel med tømmer, som er fremskaffet på ulovlig vis. Vælger den multinationale virksomhed at aftage tømmer fra denne leverandør uden effektivt at sikre sig, at det tømmer, som aftages, har lovlig oprindelse, da handler den multinationale virksomhed i strid med Retningslinjerne.

At multinationale virksomheder har et særligt medansvar i forbindelse med de miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af en leverandørs virksomhed, fremgår desuden af Retningslinjernes afsnit V, punkt 3⁴, som siger følgende:

”[Virksomhederne bør særligt] I sin beslutningsproces vurdere og tage i betragtning de forudsigelige miljømæssige, sundhedsmæssige og sikkerhedsmæssige følger af virksomhedens processer, varer og tjenesteydelser gennem hele deres livscyklus. Dersom den foreslåede virksomhed kan få betydelige miljømæssige, sundhedsmæssige, og sikkerhedsmæssige følger og dersom den må godkendes af vedkommende myndighed, må der udarbejdes en behørig miljøkonsekvensanalyse.”

3.3 Generelle forhold omkring DLH's indkøb af træ

Herunder omtales udvalgte vurderinger, der forefindes om nogle af de lande, hvor DLH har indkøbskontor. Denne gennemgang er ikke udtømmende, og problemer kan også forekomme i lande, der ikke nævnes her. Desuden findes der mange flere rapporter om udbredelsen og omfanget af ulovligt tømmerhandel, end dem som omtales her.

Rapporten *'Côte d'Ivoire: No Peace In Sight'* (International Crisis Group, 2004) gennemgår de uroligheder, som Elfenbenskysten oplever, samt de underliggende årsager herfor. I forbindelse med urolighederne i de vestlige dele af Elfenbenskysten nævnes det, hvorledes handelen med tømmer er et væsentligt element i "krigsøkonomien". Ligeledes påpeges det, at tømmer i strid med FN's våbenembargo smugles over grænsen fra Liberia og sælges i Elfenbenskysten. På begge sider af grænsen håndteres handelen ofte af militser.

Endelig omtales det, at Elfenbenskysten også plages af handel med tømmer, som er fældet ulovligt i Elfenbenskysten.

I Resolution 1609 vedtaget 24. juni 2005 udtrykker FN's sikkerhedsråd fortsat stor bekymring over situationen i Elfenbenskysten. (United Nations, Security Council, 2005)

I Kina vurderes det ligeledes, at der er en udbredt handel med ulovligt tømmer. Disse problemer tilskrives dog ikke udelukkende ulovlig hugst i Kina, men også import af ulovligt træ fra en række andre lande i Rusland, Afrika og Sydøstasien. Handelen med ulovligt tømmer i Kina gennemgås i rapporterne *'The timber footprint of the G8 and China'* (Paul Toyne, Cliona O'Brien and Rod Nelson, 2002.) og *'"Illegal" Logging and Global Wood Markets: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry'* (Seneca Creek Associates, LLC, Wood Resources International, LLC, 2004). Disse rapporter gennemgår også den ulovlige handel i bl.a. Rusland, Indonesien, Malaysia og Ghana. I kapitel 5.1 i rapporten *'Impact Assessment of the EU Action Plan for Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)'* (Indufor 2004) vurderes situationen i Brasilien, Cameroun og Indonesien. Andre kilder til vurdering af problemet med ulovlig tømmerhandel kan desuden findes i kildehenvisningerne i disse rapporter.

DLH har indkøbskontor i både Elfenbenskysten, Gabon, Kina, Rusland, Indonesien, Malaysia og Ghana (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret e).

Ovennævnte problemer i lande, hvor DLH køber træ, burde give anledning til, at virksomheden indfører en uafhængig verificering af træets oprindelse og lovlighed, som en sikring imod handel med ulovligt tømmer (se også 3.8 *'Vejen til en bæredygtig international tømmerhandel'*). Men DLH har ikke indført dette, og virksomheden ønsker heller ikke at opsætte en tidsfrist for, hvornår man har intentioner om at gøre det. Det fremgår af DLH's miljøpolitik, hvor man skriver:

"Det næste trin mod bæredygtighed er at verificere den legale oprindelse af træet (normalt ved en 3. parts verificering), men det er stadig for tidligt at opsætte konkrete mål og tidsfrister herfor."

(Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004).

3.4 Indkøb af træ fra Burma

Burmas skove huser et enestående plante- og dyreliv, der bl.a. omfatter adskillige globalt truede pattedyr og over 1000 plantearter, som ikke lever andre steder i verden. Skovene har desuden stor betydning for lokale befolkningsgrupper og fungerer ofte som livsgrundlag samtidig med at træerne beskytter vandressourcerne og værner imod mudderskred. (Global Witness, 2003)

De mange problemer tilknyttet tømmerhandelen i Burma gennemgås i rapporterne '*A conflict of interests*' (Global Witness, 2003) og '*Capitalizing on Conflict*' (EarthRights International with Karen Environmental & Social Action Network, 2003), begge er udsendt i oktober 2003.

Rapporterne beskriver, hvordan store skovødelæggelser forekommer mange steder i landet som følge af voldsom skovhugst. En af de faktorer, der bidrager til de store skovødelæggelser, er den udbredte forekomst af ulovlig tømmerhandel²¹. Sammenligninger mellem Burmas eksporttal og modtagerlandes importtal viser, at den ulovlige handel i nogle perioder, f.eks. i år 2000, har udgjort over 50 % af eksporten fra Burma.

Mange virksomheder i Burma opererer både legalt og illegalt, og der er en tendens til, at det tømmer, der har bedst kvalitet, sælges ulovligt, samt at det ulovlige træ generelt sælges til en pris, der er væsentligt lavere end lovligt tømmer af samme kvalitet.

Der findes desuden eksempler på, at tømmerindustrien i Burmas grænseområder er blevet anvendt som dække for ulovlig hugst i Kina og Thailand.

Overgreb mod civile er udbredt i forbindelse med tømmerindustriens aktiviteter. Der er i ovennævnte rapporter dokumenteret adskillige eksempler på, at lokale befolkninger i forbindelse med skovhugst er blevet tvangsforflyttet af militæret, og at ejendomme er blevet konfiskeret. Ligeledes er der dokumenteret mange tilfælde, hvor vold og tvangsarbejde har fundet sted i forbindelse med skovhugst. F.eks. er tvangsarbejde blevet brugt til hugst og transport af tømmer og etablering af tømmerveje. Der findes endog eksempler på at gravide, børn og ældre mennesker er blevet tvunget til at arbejde med byggeri af tømmerveje, samt at civile er blevet tvunget til at arbejde med skovhugst i områder med landminer.

I mange områder er den kraftige skovhugst desuden med til at forringe eller fjerne livsgrundlaget for lokale befolkningsgrupper, og derved skabe en øget fattigdom blandt Burmas indbyggere.

Hugsten kan derudover medføre, at vandforsyninger ødelægges eller at kraftige mudderskred truer befolkningens sikkerhed.

Ovennævnte rapporter påpeger ligeledes at indtjening fra tømmerhandel er en vigtig finansieringskilde for Burmas militærjunta, som anvender store dele af statsbudgettet på at opretholde sin hær og på at fortsætte bekæmpelsen af landets mange oprørsgrupper. Også oprørsgrupperne anvender indtægter fra tømmerhandel til at finansiere sin kamp imod styret. I og med at tømmerhandelen i Burma er med til at finansiere begge sider af konflikten, er handelen også en væsentlig årsag til, at konflikten kan fortsætte. I nogle tilfælde er adgangen til de værdifulde tømmerressourcer i sig selv en årsag til konflikter.

En stor del af tømmeret fra Burma er med andre ord tæt forbundet til den igangværende konflikt i Burma. Denne konflikt har store konsekvenser for civilbefolkningen, og der forekommer mange brud på menneskerettighederne i forbindelse med disse uroligheder.

Burma er en af verdens største producenter af opium, og handlen med narkotika er i nogle tilfælde tæt knyttet til tømmerhandel. F.eks. anvendes tømmerhandel til at hvidvaske penge indtjent ved handel med narkotika.

Ved indkøb af træ i Burma er det vanskeligt at fastslå, hvilket område tømmerleverancer stammer fra. Dette skyldes bl.a., at myndighederne såvel som de øvrige tømmerhandlere i Burma ofte aftager tømmer fra mange forskellige underleverandører og grupper, samt at korrupsion og papirforfalskning er udbredt.

De forskellige problemer i Burmas tømmerindustri omfatter et meget stort antal leverandører inklusive de statsejede selskaber. Ved indkøb af træ fra Burma er det derfor svært at sikre sig imod handel med tømmer, som forårsager eller finansierer konflikter i landet, eller med tømmer som kan sættes i forbindelse med store miljødelæggelser, tømmertryveri, tvangsarbejde eller andre brud på menneskerettighederne.

I dag er der fortsat store problemer med tvangsarbejde og generelle brud på menneskerettighederne i Burma. Det fremgår bl.a. af rapporten *'A global alliance against forced labour'*, der blev udsendt af The International Labour Organisation i 2005 (International Labour Office, 2005).

Med sin beslutning om menneskerettighedssituationen i Burma fra 12. maj 2005 har Europaparlamentet taget skarpt afstand fra de metoder, der anvendes af Burmas militærjunta. I beslutningen står bl.a.:

"[Europa-Parlamentet,] der henviser til, at Burmas befolkning udsættes for menneskerettighedskrænkelser, herunder tvangsarbejde, forfølgelse af systemkritikere, udskrivning

af børnesoldater, voldtægt fra regeringstroppernes side mod kvinder og børn, der tilhører etniske mindretal, og tvangsforflytninger". Beslutningen siger endvidere: "*[Europaparlamentet] fordømmer den burmesiske juntas totale tilsidesættelse af det burmesiske folks velfærd;*". (Europa-Parlamentet, 2005)

DLH annoncerede i 2001, at virksomheden havde planlagt at trække sig ud af Burma over en tiårig periode ved at skære handelen ned med 10 % om året (Politiken, 2002c). Efter i 2002 at have skåret handelen med 10 % valgte DLH imidlertid af fravige sin plan og fastholde handelen på 2002-niveau i stedet for at fortsætte nedskæringen (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004c).

Med opkøbet af virksomheden af Timber Group øgede DLH i januar 2006 virksomhedens indkøb af tømmer fra Burma, eftersom Timber Group ligesom DLH indkøber en væsentlig mængde tømmer i Burma hvert år²². DLH har ifølge eget udsagn ikke taget stilling til, hvorvidt virksomhedens samlede aftag af tømmer fra Burma atter skal reduceres til 2002-niveau (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2006 b).

I DLH's årsrapport for 2004 skriver man bl.a.: "*DLH er imod en specifik boykot på virksomhedsniveau, som efter DLH's opfattelse ikke vil have nogen effekt og samtidig være konkurrenceforvridende.*" (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005c).

3.5 Indkøb af træ fra Brasilien

I udsendelsen *'De Danske Tømmermænd'* (DR Dokumentar, 2002) som blev sendt på Danmarks Radio 13. marts 2002, blev det dokumenteret, at DLH på det tidspunkt handlede med adskillige virksomheder i Brasilien, som var dybt involveret i ulovlig tømmerhandel. En af disse virksomheder var Jatoba. I udsendelsen fortalte miljødirektør Erik Albrechtsen under et interview, at man i DLH havde kendskab til Jatobas involvering i ulovlig tømmerhandel, og Erik Albrechtsen hævdede samtidig, at DLH's samhandel med Jatoba derfor var ophørt. Udsendelsen dokumenterer dog, at DLH kort tid efter interviewet med Erik Albrechtsen indgik endnu en aftale om indkøb af træ fra Jatoba.

I november 2003 udsendte Greenpeace rapporten *'State of the Conflict'* (Greenpeace, 2003), som beskriver problemerne i den brasilianske tømmerindustri. I rapporten beskrives, hvorledes DLH i 2001 og 2002 aftog tømmer fra virksomheder og savværker, som var involveret i ulovlig tømmerhandel.

Rapporten beskriver også, hvordan virksomheden Madenorte var involveret i systematisk ulovlig tømmerhandel, og i perioden 1999 til 2002 var blevet idømt bøder for mindst R\$ 1.1 mio. Ligeledes anklagedes virksomheden for at udøve vold mod lokale folk og aktivister.

Erik Albrechtsen blev i foråret 2004 citeret af freelance journalisten Greg Nasmyth for at have svaret følgende på et spørgsmål om, hvorvidt DLH handlede med Madenorte: *"I know that we have been buying from them now and then, yes."* På spørgsmålet om hvorvidt Madenorte ville blive sortlistet af DLH, er Erik Albrechtsen citeret for at svare: *"No(...)What we are doing now is contacting all our companies, all our suppliers, and that will include Madenorte. I know them quite well, and I know their case quite well. I have also seen these negative stories about Madenorte."* (The Ecologist, 2004)

I foråret 2005 blev skibet Skyman tilbageholdt af miljøaktivister ud for Portugals kyst. Greenpeace oplyser, at skibet bl.a. var lastet med tømmer indkøbt af DLH fra virksomhederne Rancho da Cabola og Milton Schnorr i Brasilien. Rancho da Cabolas ejer, Moacir Ciesco, blev i slutningen af 2004 arresteret for ulovlig jorderhvervelse i Pará i Brasilien. Milton Schnorr har fået bøder for ulovlig tømmerhandel i 2001, 2002 og 2004. (Chatham House, 2005; Greenpeace, 2005)

3.6 Indkøb af træ fra Cameroun

Hazim Gruppen drev skovdrift i Cameroun indtil 2003 og blev ledet af den libanesiske træforhandler Hazim Hazim Chehade. Gruppen ejede tømmervirksomhederne SFH (Société Forestière Hazim) og SFIW (La Société Forestière et Industrielle du Wouri) i Cameroun. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004b)

Hazim Gruppen blev flere gange afsløret i ulovligt hugst og handel med tømmer i Cameroun. Allerede i perioden 1999-2000 blev det dokumenteret, at Hazim Gruppens virksomheder bedrev ulovlig tømmerhandel i Cameroun. (Greenpeace, 2000). Hazim Gruppens ulovlige aktiviteter er siden hen blevet dokumenteret adskillige gange²³.

I udsendelsen *'De Danske Tømmermænd'* (DR Dokumentar, 2002), som blev sendt på Danmarks Radio 13. Marts 2002, blev DLH's samhandel med Hazim Gruppen dokumenteret. Det blev samtidig dokumenteret, at noget af det tømmer, som DLH aftog fra Hazim Gruppen, var fældet ulovligt. I udsendelsen blev det ligeledes påpeget, at Hazims tømmerhugst havde haft alvorlige konsekvenser for en lokal pygmæstamme samt for beskæftigelsen i visse lokalområder i Cameroun. Derudover illustreredes hugstens negative konsekvenser for dyrelivet, i og med at hugsten lokalt bevirkede et øget jagttryk på skovens dyr, herunder truede dyrearter så som gorillaer og chimpanser.

I forbindelse med udsendelsen blev DLH's administrerende direktør Jørgen Møller Rasmussen samt DLH's miljødirektør Erik Albrechtsen gjort bekendt med, at Hazim Gruppen flere gange havde handlet med ulovligt tømmer, samt at Hazim Gruppens ejer Hazim Hazim Chehade i forbindelse med flere interviews havde udtalt, at han ikke mente, det var muligt for ham at tjene penge på tømmer, medmindre han brød loven. DLH forklarede, at man ikke før udsendelsen havde haft viden om Hazims ulovlige aktiviteter. På det tidspunkt var Hazim Gruppen DLH's største leverandør i Cameroun. (DR Dokumentar, 2002; Danmarks Radio, 2002)

Til trods for at DLH nu var bekendt med, at Hazim havde været involveret i adskillige ulovligheder, fortsatte DLH ifølge eget udsagn samhandelen med Hazim's virksomheder SFH og SFIW indtil 2003, hvor samhandelen ophørte, fordi Hazim Gruppens aktiviteter i Cameroun ophørte (Dalhoff, Larsen & Horneman A/S, 2004b).

3.7 Indkøb af træ fra Liberia

I december 2000 offentliggjordes en FN-rapport, som omtaler hollænderen Gus Van Kouwenhoven som værende medansvarlig for våbensmugling fra Liberia til Sierra Leone (United Nations, Security Council, 2000). Rapporten beskriver bl.a., hvordan veje bygget til tømmertransport også bruges til transport af våben²⁴.

Gus Van Kouwenhoven var bestyrelsesformand i tømmervirksomheden Oriental Timber Company (herefter benævnt OTC) og direktør for virksomheden Royal Timber Corporation (RTC), som begge opererede i Liberia og var leverandører til DLH. (Global Witness, 2001 b; Ritzau, 2001)

I januar 2001 udsendte Global Witness en rapport, der beskriver, hvordan virksomheden OTC ud over at være involveret i våbensmugling også i forbindelse med skovdriften begik brud på menneskerettigheder og Liberias lovgivning. Der er bl.a. nævnt eksempler på, at OTC huggede mere tømmer end lovgivningen tillod, samt at etablering af nye tømmerveje havde ført til, at landsbyer og marker var blevet ødelagt med bulldozere. (Global Witness, 2001)

I juli 2001 gjorde Nepenthes, Greenpeace og Global Witness DLH opmærksom på disse forhold. Om FN-rapporten blev Erik Albrechtsen den 16. juli 2001 citeret af Ritzau for at sige: *"Det er en sag, der har rumsteret i nogen tid, så det er ikke noget, der kommer helt bag på os. Den FN-rapport, der henvises til, er fra sidste år, og vi fik kendskab til den, da en fransk miljøgruppe gjorde os opmærksom på den for nogle måneder siden. Men nu vil vi lave vores egen interne vurdering af situationen."* (Ritzau, 2001)

DLH besluttede den 17. Juli 2001 at standse samhandelen med OTC og RTC. Jørgen Møller Rasmussen blev den 18. Juli 2001 citeret af Ritzau og Politiken for at sige til Radioavisen: *"Vi kan ikke samarbejde med folk, som ikke overholder menneskerettighederne eller driver destruktiv skovdrift"*. (Politiken, 2001)

Et halvt år senere, 18. Januar 2002, bekendtgjorde DLH, at man igen købte træ i Liberia. DLH skrev bl.a. om dette:

"DLH har foretaget en ny vurdering af træsektoren i Liberia, som er baseret på to nye rapporter fra FN om Liberia samt konklusionerne fra de seneste forhandlinger mellem EU og Liberia. Endvidere har DLH foretaget en miljøvurdering ved besøg hos forskellige træindustrier, skovkoncessioner samt skovvæsenet.

DLH har herefter besluttet, at man vil genoptage samhandel med et antal producenter i Liberia, dog undtaget to producenter, som i FN's seneste rapport kædes sammen med brud på våbenembargoen. Det har været væsentligt for DLH's vurdering at:

- *Situationen i regionen er forbedret, bl.a. ifølge en EU-rapport, om end våbenembargoen stadig brydes.*
- *FN's seneste ekspertpanel anbefaler ikke en embargo på træ.*
- *Rapporten fra FN's generalsekretær pointerer, at en embargo på træ kan få store konsekvenser for den fattigste del af befolkningen.*
- *EU anbefaler ikke en embargo på træ, men er igen parat til at yde bistand til Liberia, dog med en række betingelser, herunder en bedre kontrol med anvendelsen af indtægter fra skovsektoren.*

Med baggrund i DLH-Gruppens værdigrundlag vil DLH løbende vurdere situationen i Liberia samt nøje følge FN's fortsatte overvågning af landet, herunder respektere FN's eventuelle henstillinger og beslutninger. Ligeledes vil DLH nøje følge dialogen mellem Liberia og EU. Samtidig vil der af DLH blive foretaget en løbende miljøvurdering af de skovkoncessioner, som DLH's leverandører benytter."

(Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002b)

Overfor Politiken erkendte DLH i marts 2002, at man havde genoptaget handlen med OTC. DLH forklarede i den forbindelse, at man mente, at forholdene hos OTC nu var i orden. Dette blev på det kraftigste afvist af Global Witness og Greenpeace i en artikel i Politiken 5. marts 2002. (Politiken, 2002)

I sin nyhed dateret 18. januar henviser DLH til to leverandører, som man angiveligt undlod at handle med, fordi de *"...i FN's seneste rapport kædes sammen med brud på våbenembargoen."* (Dalhoff Larsen & Horneman, 2002b). OTC er tilsyneladende ikke en af disse to virksomheder.

Men de to FN rapporter, som DLH henviser til i nyheden fra 18. januar 2002, frikender på ingen måde OTC, hverken for anklagerne om våbensmugling, ulovlig tømmerhugst, grove skovødelæggelser eller brud på menneskerettighederne. Den ene rapport²⁵ forholder sig ikke til disse emner og er derfor irrelevant i forhold til at vurdere, hvorvidt der stadig var grund til at

undlade at aftage tømmer fra OTC. Den anden rapport²⁶ sætter OTC i forbindelse med indkøb af våben²⁷ og nævner desuden, at der fortsat forekom skovhugst i Liberia, som blev gennemført uden hensyn til bæredygtighed²⁸.

DLH's fejlagtige anvendelse af FN's rapporter blev påpeget af en medforfatter til en af rapporterne i artiklen "*FN-ekspert undsiger DLH*", som blev bragt i Politiken 12. marts 2002 (Politiken, 2002b).

I sin nyhed dateret 18. januar 2002 angiver DLH, at det har været væsentligt for DLH's vurdering af forholdene i Liberia, at FN's ekspertpanel ikke anbefalede en embargo på træ. FN's overvejelser om indførelse af en tømmerembargo indeholdt imidlertid ikke en vurdering af de miljømæssige og sociale forhold i forbindelse med skovdriften i Liberia, men forholdt sig derimod kun til det faktum, at tømmerhandelen muligvis var med til at finansiere og fremme uroligheder i regionen, herunder i Liberias naboland Sierra Leone (United Nations, Security Council, 2001). Det faktum, at FN ikke indførte en tømmerembargo i 2002, kan derfor ikke ses som godkendelse af den måde tømmerhugsten foregik i Liberia.

I 2001 havde FN oprettet en "*travel ban list*" over folk, som fik forbud mod indrejse i andre lande på grund af deres finansielle eller militære støtte til bevæbnede oprørsgrupper i Liberias nabolande (United Nations, Security Council, 2001). Da DLH i 2002 besluttede at genoptage samhandelen med OTC, undlod man at nævne, at OTC's bestyrelsesformand Gus Van Kouwenhoven stod på denne liste. Kouwenhoven fortsatte med at stå opført på listen i al den tid DLH handlede med OTC. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S 2002b; United Nations, Security Council, 2001b)

I forbindelse med at DLH valgte at genoptage handelen med OTC, undlod DLH desuden at nævne, at anklagerne imod OTC var blevet forstærket af en ny rapport fra Global Witness som udkom i september 2001. I denne rapport påpeges det igen, at OTC var involveret i våbensmugling. Desuden dokumenteres det, at OTC havde etableret militser, som var skyldige i trusler, tortur, overgreb, afpresning samt ulovlige tilbageholdelser af civile. Endelig påpeges det endnu engang, at OTC's skovhugst forårsagede store ødelæggelser i Liberia's skove og ofte foregik i strid med lovgivningen. (Global Witness in conjunction with the International Transport Workers Federation (ITF), 2001)

DLH's begrundelse for at trække sig ud af Liberia i 2001 omhandlede leverandørernes destruktive skovdrift og brud på menneskerettighederne. Da DLH i starten af 2002 valgte at genoptage

handelen med OTC, var der intet der tydede på, at OTC havde ændret forretningsmetoder.

Tværtimod var anklagerne imod OTC blevet forstærket.

I september 2002 udkom endnu en rapport fra Global Witness, hvor det dokumenteres, at OTC fortsat var involveret i våbensmugling, brud på menneskerettighederne, skovsødelæggelse samt ulovlig tømmerhugst og handel. Desuden omtales OTC's brug af tvangsarbejde i forbindelse med skovhugsten. Endelig påpeges det, at indtægter fra tømmer var med til at drive de voldelige konflikter i Sierra Leone. (Global Witness, 2002) Trods dette fortsatte DLH samhandelen med OTC.

Endelig udsendte Global Witness i marts 2003 rapporten 'The Usual Suspects', hvor det påpeges, at OTC fortsat smuglede våben, samt at virksomhedens milits, som på det tidspunkt omfattede mere end 2.500 bevæbnede mænd, var involveret i kampe for Liberias præsident Charles Taylor. (Global Witness, 2003b)

I midten af 2003 indførte FN's sikkerhedsråd en tømmerembargo imod Liberia med henvisning til, at Liberias præsident anvendte indtjeningen fra tømmeret til at købe våben og opildne konflikten i regionen (United Nations, Security Council, 2003). Tømmerembargoen er flere gange blevet forlænget, senest i december 2005 (United Nations, Security Council, 2005b).

Gus van Kouwenhoven blev i marts 2005 anholdt i Holland og anklaget for krigsforbrydelser og brud på den internationale våbenembargo mod Liberia. BBC News udsendte følgende citat fra anklageskriftet: *"Militias formed by the Dutchman's timber companies are alleged to have participated in massacres of civilians where even babies were not spared."* (BBC News, 2005)

Som beskrevet ovenfor forhandlede OTC tømmer, som var ulovligt fremskaffet, og drev tillige skovbrug på en måde, som var til stor skade for Liberias natur og miljø. I forbindelse med skovdriften forekom adskillige overgreb imod civilbefolkningen.

Eftersom dele af indtægten fra tømmeret desuden med stor sandsynlighed gik til indkøb af våben og opbygning af de militser, som var med til at opildne konflikten i regionen, var handlen også generelt en forhindring for en bæredygtig udvikling i regionen.

DLH blev, efter at virksomheden i januar 2002 genoptog samhandelen med OTC, i adskillige rapporter og specifikke henvendelser gjort opmærksom på forholdene vedrørende OTC's virksomhed i Liberia²⁹. Trods dette valgte DLH fortsat at aftage tømmer fra OTC, indtil FN's

sikkerhedsråd indførte en tømmerembargo imod Liberia i midten af 2003 (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2003).

3.8 Vejen til en bæredygtig international tømmerhandel

Den uigennemskuelighed, der i dag præger tømmerhandelen, er en vigtig årsag til, at den ulovlige og ikke bæredygtige handel kan eksistere i det omfang, som den gør. Tømmerindkøbere kan medvirke til at skabe mere gunstige forhold for lovligt og bæredygtigt skovbrug ved at kræve gennemskuelighed, lovlighed og bæredygtighed af sine leverandører.

Leverandører, der bedriver ulovlig tømmerhandel, vil normalt ikke angive dette til købere og omverdenen. Ofte vil leverandører tværtimod angive, at træet er lovligt og lyve om de omstændigheder, tømmeret er fremskaffet under. En erklæring fra leverandøren, om at træet er fremskaffet på lovlig vis, vil derfor ikke være tilstrækkeligt til at sikre sig imod ulovlig tømmerhandel. De virksomheder, som f.eks. DLH, der udgør senere led i forhandlerkæden, har sjældent sikker viden om, at indkøbt træ er ulovligt. Ofte kan man dog have en stærk formodning om, at træet ikke er bæredygtigt eller lovligt produceret. Men ligesom sine leverandører har DLH en direkte økonomisk interesse i at påstå, at det træ, som de forhandler, er lovligt og bæredygtigt produceret. Derfor vil heller ikke en erklæring om lovlighed og bæredygtighed fra DLH eller andre aftagere af træ kunne betegnes som værende troværdig. Da DLH tidligere har givet ukorrekte oplysninger om, hvorfra der købes træ³⁰, må virksomheden siges at have ekstra ringe troværdighed. Den eneste måde at få troværdig dokumentation for, at træ, som er indkøbt i regioner hvor ulovlig tømmerhandel er udbredt, er fremskaffet på lovlig vis, er ved at sikre sig, at træet ledsages af troværdig tredjepartsverificeret dokumentation for præcis oprindelse og lovlighed. Træets præcise oprindelse kan kun dokumenteres gennem et såkaldt Chain of Custody system, det vil sige et system, der registrerer hele forsyningskæden fra skov til modtager. Certificeringsordninger så som FSC har udviklet og igennem flere år anvendt sådanne sporbarhedssystemer³¹.

Mere information om tredjepartsverificering og Chain of Custody - certificering som værn imod ulovlig tømmerhandel findes i rapporten *'Law Compliance in the Forestry Sector'*, skrevet af ekspertten Arnoldo Contreas-Hermosilla og udsendt af Verdensbanken (Contreas-Hermosilla, 2002). I rapporten *'Impact Assessment of the EU Action Plan for Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)'* (Indufor, 2004) gennemgås forskellige former for verificering af tømmer. Rapporten påpeger, at omkostningerne forbundet med lovlighedsverificering af tømmer må formodes at være beskedne.

Der er også risiko for, at træ, som er indkøbt i regioner, hvor ulovlig tømmerhugst ikke er udbredt (f.eks. Vesteuropa), har oprindelse i regioner, hvor ulovlig tømmerhugst er udbredt (f.eks. Rusland).

I de tilfælde, hvor det er muligt at fremvise et trediepartsverificeret Chain of Custody – certifikat, der viser, at tømmeret er fældet i en region, hvor ulovlig tømmerhugst er sjældent forekommende³², er der dog god grund til at undlade at skaffe trediepartsverificeret dokumentation for lovlighed. Det er vigtigt at bemærke, at lovlighed ikke er ensbetydende med bæredygtighed. I mange tilfælde foregår grove skovødelæggelser på fuldstændig lovlig vis. Men når Chain of Custody- systemet er oprettet, således at det er muligt at fastslå med sikkerhed, præcis hvilken skov tømmeret stammer fra, er det også muligt at opsætte kriterier for bæredygtighed og stille krav til skovbrugene. På samme vis bør der indføres trediepartsverificeret dokumentation for at sikre, at tømmeret ikke stammer fra områder, hvor tømmerhandlen medvirker til at skabe eller finansiere konflikter.

En virksomhed så stor som DLH vil ikke kunne ændre indkøbsvaner fra den ene dag til den anden. Men ved at fastsætte en frist for hvornår man udelukkende vil forhandle tømmer, som ledsages af et trediepartsverificeret Chain of Custody – certifikat samt tredjepartsverificering for lovlighed, kan man motivere leverandører til at arbejde for at indføre dette. På samme vis bør det tredjepartsverificeres, at tømmeret ikke er med til at skabe eller finansiere væbnede konflikter. For tømmer som er fældet i regioner, hvor ulovlig tømmerhugst og væbnede konflikter er sjældent forekommende, vil det som før nævnt være meningsfyldt at undlade at kræve dokumentation for lovlighed og kun kræve et trediepartsverificeret Chain of Custody – certifikat, som dokumenterer, at tømmeret virkelig er fældet i den pågældende region. På samme vis bør krav om bæredygtighed siden hen indføres.

Leverandører, som sælger ulovligt tømmer, kan naturligvis ikke indføre en troværdig tredjepartsverificering af tømmerets lovlighed og må derfor sorteres fra til fordel for leverandører, som kan garantere lovlighed. Det samme gælder tømmerhandlere, som er involverede i væbnede konflikter. DLH skriver på sin hjemmeside i forbindelse med præsentation af sit Good Supplier Project, at virksomheden ”...*tror på at uafhængig verifikation af legalitet og bæredygtighed er det bedste redskab til at opnå en bæredygtig udvikling.*” (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret c)

Nepenthes fremsatte i 2005 et forslag til DLH’s generalforsamling om, at virksomheden senest i år 2010 via troværdig tredjepartsverificering skulle sikre sig imod alt indkøb og salg af ulovligt tømmer. Bestyrelsen i DLH afviste dette som værende ”...*både unødvendigt og praktisk ugennemførligt*”. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005)

3.9 Om DLH's miljøpolitik og Good Supplier Project/programme

Siden 1992 har DLH haft en miljøpolitik, som løbende er blevet omformuleret.

I den gældende miljøpolitik, som blev udviklet i 2004, opsætter DLH konkrete mål om, at andelen af ”certificeret” træ skal øges (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004). DLH forklarer dog ikke, hvad der menes med ”certificeret”, men nævner blot i baggrundsdokumentet til miljøpolitikken nogle eksempler på certificeringsordninger (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret d). Det fremgår således ikke, hvilke certificeringsordninger man anser værende troværdige. Der findes et utal af mere eller mindre troværdige certificeringsordninger på verdensmarkedet. Værdien af en certificering varierer meget afhængig af, hvilken certificeringsordning der er tale om. Mange af de eksisterende certificeringsordninger garanterer i praksis ikke engang lovlighed³³.

Om lovlighed skriver DLH i sin miljøpolitik: *”Det næste trin mod bæredygtighed er at verificere den legale oprindelse af træet (normalt ved en 3. parts verificering), men det er stadig for tidligt at opsætte konkrete mål og tidsfrister herfor.”* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004). DLH vil med andre ord ikke opsætte en målsætning for, hvornår man kan garantere lovligheden af det tømmer, man forhandler.

I miljøpolitikken skriver DLH endvidere, at man er parat til at påtage sig sin del af ansvaret for, at skovenes værdier sikres gennem bæredygtig skovdrift. Endelig skriver DLH, at man senest i 2007 vil *”kende oprindelsen af alt træ”*, som man forhandler³⁴. Dette skal ske ved, at man etablerer *”et velfungerende leverandørkædesystem”*, hvilket først og fremmest skal ske igennem DLH's såkaldte *’Good Supplier Project’*. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004)

DLH's *’Good Supplier Project’* (GSP) blev iværksat i 2002. Projektet har ifølge DLH til formål at: *”... øge den miljømæssige forståelse hos vores leverandører og at øge vores indkøb fra leverandører med den højeste miljømæssige standard. (...) Desuden ønsker vi at sikre at vores leverandører arbejder hen imod de samme høje etiske og sociale værdier, som er beskrevet i DLH's værdigrundlag.”* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002d; Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2003b)

Good Supplier Project består i, at DLH indsamler informationer om sine leverandører og på baggrund heraf ifølge eget udsagn påvirker leverandørerne til at forbedre sig og udvælger de leverandører, der lever op til virksomhedens miljø- og menneskerettighedspolitikker. (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005b)

Good Supplier Project er efter en uafhængig evaluering for nylig blevet revideret og omdøbt til Good Supplier Programme. Fremover vil DLH ifølge eget udsagn belønne leverandører, der udviser miljøhensyn, med en øget handelsvolumen. DLH har ligeledes indført en kontrol af oplysningerne i Good Supplier Programme ved at: *”... leverandører fremover i samarbejde med DLH vil kunne blive inspiceret af uafhængige kontrolinstanser, der tjekker de indsamlede informationer”*. Endelig skriver DLH om Good Supplier Programme at: *”Der er lagt op til et konstruktivt samarbejde med leverandørerne, men leverandører, som ikke interesserer sig for DLH’s miljømål må nødvendigvis udfases over tid.”* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005b)

DLH har dog igennem flere år angivet, at man undersøger sine leverandører nøje, påvirker leverandørerne til at opfylde DLH’s ønsker om miljø og menneskerettigheder og foretrækker at købe træ hos de leverandører, der praktiserer god skovdrift.

I en folder om DLH’s miljøpolitik trykt i 1999 skriver DLH under overskriften *”Det gør DLH på miljøområdet”*:

”Sammen med vore lokale indkøbskontorer indhenter DLH’s Skov- og Miljøafdeling tilgængelige oplysninger om skov- og miljøsituationen i vore vigtigste forsyningslande. Det er bl.a. oplysninger om råtræets oprindelse og om den lokale skov- og miljøpolitik. Herved får vi et ret præcist overblik over, hvor langt både de enkelte lande og de enkelte producenter er nået i retning af en bæredygtig produktion. Denne dokumentation giver os bl.a. mulighed for at prioritere indkøb hos de leverandører, som baserer deres produktion på god skovdrift.” (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, Lund og Sass, 1999)

DLH har også i flere sammenhænge givet udtryk for, at man afbryder samarbejdet med leverandører, der praktiserer destruktiv og/eller ulovlig skovdrift³⁵. I årsberetningen fra 2001 skriver man under overskriften *”Miljøstrategier”*:

”Ideen er at udvælge de bedste leverandører miljømæssigt samt i stigende grad at motivere leverandører til at gøre skovdriften bæredygtig.” (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002)

3.9.1 Evaluering af Good Supplier Project

Som tidligere nævnt er DLH’s Good Supplier Project for nylig blevet evalueret og revideret. Denne evaluering er udført af konsulentfirmaet Proforest, og et sammendrag af rapporten er blevet

offentliggjort i oktober 2005. Evalueringen konkluderer bl.a., at DLH's '*Good Supplier Project*' har medvirket til at øge opmærksomheden omkring miljø og menneskerettighedshensyn iblandt leverandører og internt i virksomheden samt at åbne en dialog med leverandører om miljø og sociale hensyn. Samtidig har '*Good Supplier Project*' medvirket til at forbedre DLH's image. Evalueringen konkluderer dog også, at '*Good Supplier Project*' ikke har formået at forårsage ændringer i DLH's aktiviteter, samt at der stadig er en stor risiko for, at væsentlig del af det tømmer, DLH køber, stammer fra aktiviteter, som ikke er bæredygtige og tillige muligvis ulovlige. Evalueringen påpeger også, at DLH's miljøkrav formentlig ikke er tilstrækkelig for at kunne leve op til fremtidige krav fra markedet, og understreger, at det især er vigtigt, at DLH indfører krav om lovlighed. (Proforest, 2005)

3.9.2 Kommentarer til DLH's miljøpolitik og '*Good Supplier Project/programme*'

Det fremgår tydeligt af DLH's miljøpolitik, at man ikke ønsker at opsætte konkrete mål for, hvornår man kan garantere lovlighed. Såfremt lovligheden ikke kan garanteres, kan heller ikke bæredygtighed garanteres.

Der findes ingen internationale regler, der forbyder virksomheder at aftage tømmer, som er fremskaffet ulovligt (se også afsnit 3.1 '*Om den internationale tømmerhandel*'). Men det er uetisk ikke at værne sig imod handel med ulovligt tømmer, når forekomsten er så udbredt, som den er. Angående '*Good Supplier Project/programme*' er det påfaldende, at DLH også tidligere ifølge eget udsagn har indsamlet informationer om sine leverandører og opfordret dem til at forbedre sig. Derudover har DLH også tidligere givet udtryk for, at man ønskede at udvælge de leverandører, der overholdt DLH's værdigrundlag, og belønne disse leverandører ved at prioritere at handle med dem. De hensigtserklæringer, som DLH giver i forbindelse med '*Good Supplier Programme*', er med andre ord ikke udtryk for et skift i holdninger eller intentioner.

Den verificering af leverandørernes oplysninger, som DLH har indført i forbindelse med revideringen af '*Good Supplier Project*', er muligvis uafhængig af leverandøren, men udføres ifølge DLH i "*samarbejde*" med virksomheden selv. Det er derfor uvist, om der virkelig er tale om en uafhængig verificering. Samtidig vil verificeringen være utilstrækkelig, såfremt det ikke er oplysninger om lovlighed og bæredygtighed, der verificeres. Der er intet der tyder på, at det er lovlighed og bæredygtighed, der verificeres. Dette er dog svært at vurdere, eftersom resultaterne af '*Good Supplier Project/Programme*' kun offentliggøres i begrænset omfang.

Det er positivt, at DLH indsamler information om oprindelsen af det tømmer, virksomheden forhandler. Endnu mere positivt vil det være, hvis informationerne verificeres af en troværdig tredjepart, som også er uafhængig af DLH, samt hvis informationerne om oprindelse bliver så detaljerede, at de siden hen kan anvendes som grundlag for at fastslå, om tømmeret er lovligt og bæredygtigt produceret.

Men det store problem med DLH's forretningsmetoder er fortsat, at virksomheden, når det kommer til stykket, ikke har vist sig villig til at afbryde samarbejdet med selv de mest problematiske leverandører, selv om DLH har haft indgående kendskab til de problematiske forhold. Eksempler på dette findes i afsnit 3.4, 3.5, 3.6 og 3.7 i denne klage.

Der er intet, der tyder på, at DLH's vilje til at afbryde samarbejdet med problematiske leverandører er øget som følge af '*Good Supplier Project/Programme*'. I Brasilien har DLH valgt at fortsætte samarbejdet med leverandører, som gentagne gange havde været involveret i ulovlig tømmerhandel³⁶. Dette til trods for at '*Good Supplier Project*' blev startet i Brasilien i september 2003 (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2003b).

Selv om '*Good Supplier Project*' ikke i første omgang blev startet i Burma, har DLH, takket være de mange henvendelser fra humanitære organisationer, været vel vidende om, at situationen gennem flere år har været meget kritisk. DLH har fortsat handlen i Burma til trods for overvældende beviser for grove brud på menneskerettighederne og manglende miljöhensyn samt ulovlig tømmerhandel. Således fortsætter DLH med at overhøre utallige advarsler om de negative konsekvenser af virksomhedens aktiviteter, ligesom virksomheden tidligere har overhørt advarsler om situationen i Cameroun og Liberia.

Disse forretningsmetoder står i skarp kontrast til de intentioner, DLH beskriver i sine politiske udmeldinger, og DLH's opførsel indebærer mange brud på OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder.

4.0 Ordliste

Chain of Custody system: Leverandørkædesystem som registrerer forsyningskæden fra skov til slutmodtager. I systemet er ofte indbygget en verificering fra en uafhængig tredjepart.

DLH: Dalhoff Larsen & Horneman A/S

FSC: Forest Stewardship Council

Retningslinjerne: OECD's Retningslinjer for Multinationale Virksomheder

Ulovligt tømmer: Ulovligt tømmer defineres som tømmer, der er fældet, transporteret eller forhandlet i modstrid med relevante love eller bestemmelser.

Ulovlig tømmerhandel: Ulovlig tømmerhandel defineres som handel med ulovligt tømmer.

5.0 Referencer

BBC News, 2005. '*Dutchman on Liberia war charges*'. Nyhed, 21. marts 2005. Downloadet 25. September 2005 fra <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4370533.stm> Vedlagt som bilag.

Chatham House, 2005. '*Greenpeace and Quercus block Amazon timber shipment from illegal loggers*'. Nyhed, 22. marts 2005. Downloadet 25. September 2005 fra <http://www.illegal-logging.info/news.php?newsId=801> Vedlagt som bilag.

Commission of the European Communities, 2004. '*Extended Impact Assessment: Commission Staff Working Document, Proposal for a Council Regulation concerning the establishment of a voluntary FLEGT licensing scheme for imports of timber into the European Community. (SEC(2004) 977)*'. Vedlagt som bilag.

Contreas-Hermosilla, 2002. '*Law Compliance in the Forestry Sector*'. World Bank Institute. Vedlagt som bilag.

Det danske kontaktpunkt, 2001. '*OECDs Retningslinjer for Multinationale Virksomheder*'. Beskæftigelsesministeriet.

Det danske kontaktpunkt, 2001b. '*Vejledning om OECDs Retningslinjer for Multinationale Virksomheder*'. Beskæftigelsesministeriet.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret. '*Værdigrundlag: De miljømæssige værdier*'. Downloadet 4. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/dlh-group_home/dlh-vaerdigrundlag/dlh-miljo.htm Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret b. '*Værdigrundlag: De etiske værdier*'. Downloadet 4. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/dlh-group_home/dlh-vaerdigrundlag/dlh-etik.htm Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret c. '*DLH's Good Supplier Project*'. Downloadet 4. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=6060 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret d. '*Hvordan når vi miljømålene*'. Downloadet 4. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/miljo_home/hvordan_nar_vi_malene.htm Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret e. '*DLH worldwide*'. Downloadet 29. september 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/kontakt_home/kon-dlh-worldwide.htm Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002. '*Årsrapport 2001*' Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002b. '*DLH og Liberia*'. Nyhed, 18. januar 2002. Downloadet 25. september 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=5352 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002c. '**Greenpeace og Liberia**'. Nyhed, 5. marts 2002. Downloadet 25. September 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=5389 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002d. '**DLH's "Projekt god leverandør"(Good Supplier Project)**'. Nyhed, 30. maj 2002. Downloadet 5. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=5495 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002e. '**Greenpeace i sommervarmen**'. Nyhed, 27. august 2002. Downloadet 25. September 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=5559 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2003. '**FN's Sikkerhedsråd's resolution 1478 (2003) om Liberia**'. Nyhed, 12. maj 2003. Downloadet 25. september 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=5877 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2003b. '**DLH's Good Supplier Project**'. Nyhed, 5. december 2003. Downloadet 5. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=6060 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen og Horneman A/S, 2004. '**Miljøpolitik**' Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004b. '**DLH i DR Søndagsmagasinet 11/1 2004**'. Nyhed, 12. januar 2004. Downloadet 25. September 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=6204 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004c. '**Møde med Den danske Burmakomite**'. Nyhed, 20. august 2004. Downloadet 25. September 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=6985 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005. '**Indkaldelse til ordinær generalforsamling i Dalhoff Larsen & Horneman A/S torsdag den 7. april 2005**' Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005b. '**Good Supplier Projektet opgraderes**'. Nyhed, 10. oktober 2005. Downloadet 5. november 2005 fra webadresse: http://www.dlh-group.dk/index/nyheder_home/nyh-generellenyheder/nyh_shownews.htm?newsid=7276 Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2005c. '**Årsrapport 2004**' Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2006. '**DLH ekspanderer den internationale hårdtræsaktivitet**'. Fondsbørsmeddelelse udsendt 23. januar 2006. Vedlagt som bilag.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2006 b. Mundtlig kommunikation 27. januar 2006 i Københavns Lufthavn til offentligt møde i forbindelse med DLH's opkøb af tt Timber Group.

Dalhoff Larsen & Horneman A/S, Lund & Sass, 1999 '**Miljøpolitik**' Vedlagt som bilag.

Danmarks Radio, 2002. '**TV Avisen**'. 13. marts kl. 21.00.

DR Dokumentar, 2002. '*De danske tømmere*'. Danmarks Radio.

EarthRights International with Karen Environmental & Social Action Network, 2003. '*Capitalizing on Conflict: How Logging and Mining Contribute to Environmental Destruction in Burma*' Vedlagt som bilag.

Europa-Parlamentet, 2005. '*Europa-Parlamentets beslutning om menneskerettighedssituationen i Burma/Myanmar. (P6_TA-PROV(2005)0186)*' Vedlagt som bilag.

Global Forest Watch, 2000. '*A First Look At Logging In Gabon*'. World Resources Institute. Vedlagt som bilag.

Global Witness, 2001. '*The Role Of Liberia's Logging Industry on National And Regional Insecurity: Briefing to the UN Security Council*' Vedlagt som bilag.

Global Witness, 2001b. '*The Role Of Liberia's Logging Industry on National And Regional Insecurity: Update*' Vedlagt som bilag.

Global Witness, 2002. '*Logging Off: How the Liberian Timber Industry Fuels Liberia's Humanitarian Disaster and Threatens Sierra Leone*' Vedlagt som bilag.

Global Witness, 2003. '*A Conflict of Interests: The uncertain future of Burma's forests*' Vedlagt som bilag.

Global Witness, 2003b. '*The Usual Suspects: Liberia's Weapons and Mercenaries in Côte d'Ivoire and Sierra Leone. Why it's Still Possible, How it Works and How to Break the Trend*' Vedlagt som bilag.

Global Witness in conjunction with the International Transport Workers Federation (ITF), 2001. '*Taylor-made: The Pivotal Role of Liberia's Forests and Flag of Convenience in Regional Conflict*' Vedlagt som bilag.

Greenpeace, 2000. '*Plundering Cameroon's Rainforests: A case-study on illegal logging by the Lebanese logging company Hazim*' Vedlagt som bilag.

Greenpeace, 2002. '*Forest Crime File. Hazim: Plundering Cameroon's ancient forests*' Vedlagt som bilag.

Greenpeace, 2002b. '*Forest Crime File: trading profile. DLH: a partner in global forest crime*' Vedlagt som bilag.

Greenpeace, 2003. '*State of Conflict: An investigation into the landgrabbers, loggers and lawless frontiers in Pará State, Amazon*' Vedlagt som bilag.

Greenpeace, 2005. '*Environmentalists Campaign Leads to Vicaima Group Announcing New Responsible Timber Policy*'. Pressemeddelelse, 3. juni 2005. Downloadet 25. September 2005 fra <http://www.greenpeace.org/international/press/releases/vicaima-announces-new-responsi> Vedlagt som bilag.

Indufor, 2004. '*Impact Assessment of the EU Action Plan for Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)*' Vedlagt som bilag.

Integrated Regional Information Networks, 2005. '*LIBERIA: UN extends sanctions on timber and diamond exports*'. UN office for the coordination of Humanitarian Affairs. Nyhed, 22. juni 2005. Downloadet 25. September 2005 fra http://irinnews.org/report.asp?ReportID=47779&SelectRegion=West_Africa&SelectCountry=LIBERIA Vedlagt som bilag.

International Crisis Group, 2004. '*Cotê d'Ivoire: No Peace In Sight*' Vedlagt som bilag.

International Labour Office, 2005. '*A global alliance against forced labour: Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. International Labour Conference, 93rd Session 2005. Report I (B)*' Vedlagt som bilag.

Internationalt Hårdttræ A/S, 2006. Profil af Internationalt Hårdttræ A/S på hjemmesiden <http://www.iht.dk/index.php?id=3> Downloadet 16. februar 2006. Vedlagt som bilag.

Island Press, 2005; '*Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis.*' Vedlagt som bilag.

Københavns fondsbørs, 2006. Firmaprofil af DLH-gruppen på hjemmesiden http://www.cse.dk/kf/kf_aktie_kursdata?menu2show=1.1.2.1.&p_stockid=stock.kf.DK0010205871 Downloadet 16. februar 2006. Vedlagt som bilag.

Miljøministeriet, 2003. '*Tropisk træ. Miljøvejledning baggrundsrapport*'. Vedlagt som bilag.

Nepenthes, 2003. '*Vedtægter for foreningen Nepenthes*'. Vedtaget april 2003. Vedlagt som bilag.

OECD, 2001. '*OECD Environmental Outlook*'. Vedlagt som bilag.

Paul Toyne, Cliona O'Brien and Rod Nelson, 2002. '*The timber footprint of the G8 and China: Making the case for green procurement by government*' Vedlagt som bilag.

Politiken, 2001. '*Trægigant dropper Liberia*'. 18. Juli 2001, 1. Sektion, side 3. Vedlagt som bilag.

Politiken, 2002. '*DLH i dårligt selskab*'. 5. marts 2002, 1. Sektion, side 13. Vedlagt som bilag.

Politiken, 2002b. '*FN-ekspert undsiger DLH*'. 12. marts 2002, 1. Sektion, side 13. Vedlagt som bilag.

Politiken, 2002c. '*DLH presses til at forlade Burma*'. 19. marts 2002, 1. Sektion, side 15. Vedlagt som bilag.

Proforest, 2005. '*An evaluation of the Good Supplier Project*' Vedlagt som bilag.

Ritzau, 2001. '*Fordømmer dansk trægigant for import fra Liberia*'. Telegram, 16. Juli 2001. Vedlagt som bilag.

Seneca Creek Associates, LLC, Wood Resources International, LLC, 2004. '*"Illegal" Logging and Global Wood Markets: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry*'. Vedlagt som bilag.

The Ecologist, 2004; '*Amazon Crime*'. Downloadet 25. September 2005 fra webadresse: http://www.theecologist.org/archive_detail.asp?content_id=276 Vedlagt som bilag.

The World Bank Group, 2002. '*A Revised Forest Strategy for the World Bank Group*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2000. '*Report of the Panel of Experts Appointed Pursuant to Security Council Resolution 1306 (2000), Paragraph 19, in Relation to Sierra Leone. (S/2000/1195)*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2001. '*Resolution 1343 (2001). (S/RES/1343 (2001))*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2001b. '*Security Council Committee Issues List of Persons Affected by Resolution 1343 (2001) on Liberia. Press Release SC 7068 (2001)*'. 4. juni 2001. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2001c. '*Report of the Secretary-General in pursuance of paragraph 13 (a) of resolution 1343 (2001) concerning Liberia. (S/2001/939)*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2001d. '*Letter dated 26 October 2001 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1343 (2001) concerning Liberia addressed to the President of the Security Council. (S/2001/1015)*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2003. '*Resolution 1478 (2003). (S/RES/1478 (2003))*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2005. '*Resolution 1609 (2005). (S/RES/1647 (2005))*'. Vedlagt som bilag.

United Nations, Security Council, 2005b. '*Resolution 1647 (2005). (S/RES/1647 (2005))*'. Vedlagt som bilag.

6.0 Noter

- ¹ Se side 22 i Retningslinjerne
- ² Se side 17 i Retningslinjerne
- ³ Se side 20 i Retningslinjerne
- ⁴ Se side 23 i Retningslinjerne
- ⁵ Se side 19 i Retningslinjerne
- ⁶ Se side 28 i Retningslinjerne
- ⁷ Se side 12 i Retningslinjerne
- ⁸ Den ulovlige hugst i Brasilien omtales bl.a. i rapportererne: *'The timber footprint of the G8 and China: Making the case for green procurement by government'* (Paul Toyne, Cliona O'Brien and Rod Nelson, 2002), *'Law Compliance in the Forestry Sector'* (Contreas-Hermosilla, Arnoldo, 2002) og *'"Illegal" Logging and Global Wood Markeds: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry'* (Seneca Creek Associates, LLC, Wood Resources International, LLC, 2004). Alle disse rapporter er vedlagt som bilag.
- ⁹ Se f.eks. rapportererne *'The Role of Liberia's Logging Industry on National And Regional Insecurity: Briefing to the UN Security Council'* (Global Witness, 2001); *'Logging Off: How the Liberian Timber Industry Fuels Liberia's Humanitarian Disaster and Threatens Sierra Leone'* (Global Witness, 2002); *'Taylor-made: The Pivotal Role of Liberia's Forests and Flag of Convenience in Regional Conflict'* (Global Witness in conjunction with the International Transport Workers Federation (ITF), 2001). Alle disse rapporter er vedlagt som bilag.
- ¹⁰ Se f.eks. rapportererne *'The Role of Liberia's Logging Industry on National And Regional Insecurity: Briefing to the UN Security Council'* (Global Witness, 2001); *'Logging Off: How the Liberian Timber Industry Fuels Liberia's Humanitarian Disaster and Threatens Sierra Leone'* (Global Witness, 2002); *'Taylor-made: The Pivotal Role of Liberia's Forests and Flag of Convenience in Regional Conflict'* (Global Witness in conjunction with the International Transport Workers Federation (ITF), 2001); *'The Usual Suspects: Liberia's Weapons and Mercenaries in Côte D'Ivoire and Sierra Leone. Why it's Still Possible, How it Works and How to Break the Trend'* (Global Witness, 2003b). Alle disse rapporter er vedlagt som bilag.
- ¹¹ Den ulovlige hugst i Brasilien omtales bl.a. i rapportererne: *'The timber footprint of the G8 and China: Making the case for green procurement by government'* (Paul Toyne, Cliona O'Brien and Rod Nelson, 2002), *'Law Compliance in the Forestry Sector'* (Contreas-Hermosilla, Arnoldo, 2002) og *'"Illegal" Logging and Global Wood Markeds: The Competitive Impacts on the U.S. Wood Products Industry'* (Seneca Creek Associates, LLC, Wood Resources International, LLC, 2004). Alle disse rapporter er vedlagt som bilag.
- ¹² Se side 5 i *'Vejledning om OECDs Retningslinjer for Multinationale Virksomheder'* (Det danske kontaktpunkt, 2001b).
- ¹³ Se f.eks. DLH's folder *'Miljøpolitik'* fra 1999 (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, Lund & Sass, 1999); DLH's årsrapport for 2001 (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002). Disse dokumenter er vedlagt som bilag. Se også afsnit 3.9 om DLH's miljøpolitik og Good Supplier Project/programme.
- ¹⁴ Se f.eks. artiklen *'DLH presses til at forlade Burma'* (Politiken, 2002c) og nyhed fra 2004 på DLH's hjemmeside *'Møde med den danske Burmakomite'* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2004c). Disse dokumenter er vedlagt som bilag.
- ¹⁵ Se f.eks. udsendelsen *'De danske tømmere'* (DR Dokumentar, 2002); artiklen *'Amazon Crime'* (The Ecologist, 2004) eller artiklen *'Greenpeace and Quercus block Amazon timber shipment from illegal loggers'* (Chatham House, 2005). Dokumenterne er vedlagt som bilag.
- ¹⁶ Se f.eks. nyheder fra 2002 på DLH's hjemmeside *'Greenpeace og Liberia'* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002c) og *'Greenpeace i sommervarmen'* (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002e) samt artiklen *'FN-ekspert undsiger DLH'* (Politiken, 2002b). Disse er vedlagt som bilag.
- ¹⁷ Dette er f.eks. tilfælde i nogle områder af Burma (Global Witness, 2003).
- ¹⁸ Dette har f.eks. været tilfældet i Burma (Global Witness, 2003) og i Vestafrika (Global Witness 2002, International Crisis Group, 2004).
- ¹⁹ Dette har været tilfældet flere steder i Burma (Global Witness 2003).
- ²⁰ Dette er bl.a. set i Gabon (Global Forest Watch, 2000) og Cameroun (DR Dokumentar, 2002).
- ²¹ Ulovligt tømmer defineres her ligesom i ordlisten, som tømmer der er fældet, transporteret eller forhandlet i modstrid med relevante love eller bestemmelser. Dog bør det nævnes, at sagen i Burma kompliceres af, at der hersker uenighed om, hvorvidt myndighederne i Burma, militærjuntaen, bør betragtes som værende lovlig.
- ²² F.eks. baserer den danske virksomheden Internationalt Hårdttræ A/S, som er en del af tt Timber Group, en væsentlig del af sin virksomhed på handel med tømmer fra Burma. (Internationalt Hårdttræ A/S, 2006)
- ²³ Se f.eks. *'De danske tømmere'* (DR Dokumentar, 2002) eller *'Forest Crime File. Hazim: Plundering Cameroon's ancient forests'* (Greenpeace, 2002). Rapporten er vedlagt som bilag.
- ²⁴ Se § 215 i *'Report of the Panel of Experts Appointed Pursuant to Security Council Resolution 1306 (2000)'*, Paragraph 19, in Relation to Sierra Leone. (S/2000/1195)' (United Nations, Security Council, 2000). Rapporten er vedlagt som bilag.
- ²⁵ *'Report of the Secretary-General in pursuance of paragraph 13 (a) of resolution 1343 (2001) concerning Liberia. (S/2001/939)'* (United Nations, Security Council, 2001c). Rapporten er vedlagt som bilag.
- ²⁶ *'Letter dated 26 October 2001 from the Chairman of the Security Council Committee established pursuant to resolution 1343 (2001) concerning Liberia addressed to the President of the Security Council. (S/2001/1015)'* (United Nations, Security Council, 2001d). Rapporten er vedlagt som bilag.

²⁷ Se § 349 i rapporten.

²⁸ Se § 330 i rapporten.

²⁹ Se f.eks. nyhed fra DLH 5. marts 2002 '*Greenpeace og Liberia*' (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002c); Nyhed fra DLH 27. august 2002 '*Greenpeace i sommervarmen*' (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, 2002e); Rapport fra Greenpeace '*Forest Crime File: trading profile. DLH: a partner in global forest crime*' (Greenpeace, 2002b); Rapport fra Global Witness '*Logging Off: How the Liberian Timber Industry Fuels Liberia's Humanitarian Disaster and Threatens Sierra Leone*' (Global Witness, 2002); Artikel i Politiken 12. marts 2002 '*FN-ekspert undsiger DLH*' (Politiken, 2002b)). Disse dokumenter er vedlagt som bilag.

³⁰ Se f.eks. gennemgang af DLH's samhandel med Jatoba i afsnit 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*'.

³¹ Mere information om FSC's chain of custody –system kan findes på <http://www.fsc.org/coc/>

³² Ulovlig tømmerhugst er sjældent forekommende i Vesteuropa og Nordamerika.

³³ Mere information om certificeringsordninger kan fås i baggrundsdokumentet til Miljøministeriets vejledning om offentligt indkøb af tropisk træ (Miljøministeriet, 2003). Dokumentet er vedlagt som bilag.

³⁴ Af baggrundsdokumentet til miljøpolitikken fremgår det, at DLH ønsker kendskab til, hvilket skovområde tømmeret kommer fra (Dalhoff Larsen & Horneman A/S, ikke dateret d).

³⁵ Se f.eks. afsnit 3.7 '*Indkøb af træ fra Liberia*' eller afsnit 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*'.

³⁶ Se afsnit 3.5 '*Indkøb af træ fra Brasilien*'.